ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗА МЛАДЕ ОПШТИНЕ ЋУПРИЈА 2018-2022

С А Д Р Ж А Ј

ЛИСТА СКРАЋЕНИЦА....10
ПРЕДГОВОР....12
1. УВОД....13
1.1. Канцеларија за младе општине Ћуприја....14
1.1.1. Циљеви Канцеларије за младе општине Ћуприја....14
1.1.2. Задаци Канцеларије за младе општине Ћуприја....15
1.2. Савет за младе и спорт....16
1.2.1. Надлежности Савета за младе и спорт....16
1.3. Радна група за израду ЛАП-а за младе општине Ћуприја....17
2. ПОВЕЗАНОСТ СА ДРУГИМ ДОКУМЕНТИМА И ЗАКОНОДАВСТВО РС....19
2.1. Национални ниво....19
2.1.1. Национална стратегија одрживог развоја Републике Србије....19
2.1.2. Закон о младима....19
2.1.3. Национална стратегија за младе....20
2.1.3.1. Визија Националне стратегије за младе....20
2.1.3.2. Приоритети Националне стратегије за младе....20
2.2. Локални ниво....21
2.2.1. Стратегија одрживог развоја општине Ћуприја....21
2.2.1.1. Визија општине Ћуприја....21
2.2.1.2. Развојни приоритети општине Ћуприја....21
2.2.2. Програм Локалног економског развоја....22
2.2.3. Стратегија социјалне политике општине Ћуприја....22
2.2.4. Програм развоја спорта општине Ћуприја 2016-2020....23
2.2.5. Акциони план запошљавања општине Ћуприја....23
3. ПРИНЦИПИ ЗА ИЗРАДУ АКЦИОНОГ ПЛАНА....24
3.1. Подршка личном и друштвеном оснаживању младих....24
3.2. Поштовање људских и мањинских права....24
3.3. Једнаке шансе за све....24
3.4. Значај младих и њихове друштвене улоге....25
3.5. Активно учешће младих и сарадња....25
3.6. Друштвена одговорност и солидарност....25
4. МЕТОДОЛОГИЈА....26

5. ПРОФИЛ ЗАЈЕДНИЦЕ 28
5.1. Географски подаци 28
5.1.1. Климатске карактеристике 29
5.1.2. Геостратешки положај 29
5.1.2.1. Саобраћајне везе 30
5.1.2.2. Удаљеност од градова 30
5.1.2.3. Удаљеност од најближих граничних прелаза 31
5.2. Демографски подаци 31
5.2.1. Структура становника према полу 32
5.2.2. Старосна структура становништва 32
5.2.3. Витална статистика 33
5.2.4. Образовна структура 34
5.2.4.1. Образовна структура према полу 34
5.2.5. Етничка структура становништва 35
5.3. Становништво према економској активности 35
5.3.1. Запосленост становништва 35
5.3.1.1. Запослени према секторима привредне делатности 36
5.3.2. Незапосленост становништва 37
5.3.2.1. Незапосленост у Ћуприји у последње 3 године 38
5.3.2.2. Незапосленост по старосној структури 38
5.3.2.3. Незапосленост по степену стручне спреме 38
5.4. Здравствена заштита 39
5.4.1. Општа болница Ћуприја 39
5.4.1.1. Организациона структура опште болнице Ћуприја 39
5.4.2. Дом здравља Ћуприја 40
5.4.2.1. Организациона структура Дома здравља 40
5.4.3. Завод за јавно здравље Ћуприја Поморавље 41
5.5. Социјална заштита 43
5.5.1. Стратегија социјалне политике општине Ћуприја 2015 - 2020 43
5.5.2. Национална служба за запошљавање 44
5.5.3. Центар за социјални рад 45
5.5.4. Црвени крст у Ћуприји 46
5.5.4.1. Календар активности Црвеног крста у Ћуприји / 2018 47
5.6. Образовање 48

5.6.3. Средњошколско образовање 50
5.6.3.1. Табеларни преглед средњих школа у Ћуприји 2018 / 2019 50
5.6.3.2. Гимназија 51
5.6.3.3. Техничка школа Ћуприја 52
5.6.3.4. Медицинска школа у Ћуприји 52
5.6.3.5. Школа од посебног националног значаја-Школа за музичке таленте 53
5.6.4. Високо образовање 54
5.6.4.1. Висока медицинска школа струковних студија Ћуприја 54
5.6.5. НОУ ФЕСТ / Сајам образовања 55
5.7. Култура 56
5.7.1. Установа културе Ћуприја 56
5.7.2. Народна библиотека Душан Матић Ћуприја 57
5.7.3. Музеј Хореум Марги-Равно Ћуприја 57
5.7.4. Споменици културе 57
5.7.4.1. Манастир Раваница 58
5.7.4.2. Археолошко налазиште Horreum Margi 59
5.7.4.3. Спомен парк Иванковац 59
5.7.4.4. Остали археолошки локалитети 60
5.7.5. Манифестације у области културе 61
5.7.5.1. Видовдански дани 61
5.7.5.2. Обележавање боја на Иванковцу 61
5.7.5.3. Ноћ музеја 61
5.7.5.4. Музеји за 10 61
5.7.5.5. Дечји карневал 62
5.7.5.6. Културно лето 62
5.7.5.7. Матићеви дани 62
5.7.6. Календар културних дешавања 62
5.8. Туризам 66
5.8.1. Туристичка организација општине Ћуприја 66
5.8.2. Културно-историјски туризам 66
5.8.2.1. Културно-историјске манифестације 66
5.8.3. Манифестациони, излетнички и спортско-рекреацијски туризам 67
5.8.3.1. Мото кампинг Морава у Ћуприји 67
5.8.3.2. Моравски парк 67

5.8.3.3. Излетиште Вавило 68
5.8.3.4. Туристичко пешачка стаза Видиковац 68
5.8.4. Туристичке манифестације 68
5.8.4.1. Цреваријада 68
5.8.4.3. Мото скуп 69
5.8.4.4. TRIBE Фест 69
5.8.4.5. Морава моје море 69
5.8.5. Спортски туризам 70
5.8.5.1. Међународна улична трка Меморијал Александар Петровић 70
5.8.5.2. Спортско лето 70
5.8.5.3. Државно првенство у навигацији - Аероклуб Ћуприја 70
5.8.5.4. Риболовачки куп 71
5.8.5.5. Моравска регата 71
5.9. Спорт 71
5.9.1. Спорт у Ћуприји кроз историју 71
5.9.2. Носиоци спортских дешавања у општини Ћуприја 72
5.9.2.1. Спортски центар АДА Ћуприја 72
5.9.2.2. Спортски савез Ћуприје 72
5.9.2.3. Спортски клубови у Ћуприји 2018.године 73
5.9.3. Атлетика у Ћуприји 74
5.9.4. Календар спортских дешавања 75
5.9.4.1. Зимски турнир у футсалу 77
5.9.4.2. Меморијални кошаркашки турнир Драгослав Субић 77
6. SWOT АНАЛИЗА 78
7. ВИЗИЈА И МИСИЈА 80
7.1. Визија ЛАП-а за младе општине Ћуприја 80
7.2. Мисија ЛАП-а за младе општине Ћуприја 80
8. ПРИОРИТЕТНЕ ОБЛАСТИ И АНАЛИЗА ПРОБЛЕМА 81
8.1. Анализа проблема у приоритетној области: Запошљавање и предузетништво ..81
8.2. Анализа проблема у приоритетној области: Образовање, васпитање и обука ...82
8.2.1. Неформално образовање 82
8.2.2. Формално образовање 83
8.3. Анализа проблема у приоритетној области: Активизам и активно учешће 83
8.4. Анализа проблема у приоритетној области: Здравље и благостање 84

8.5. Анализа проблема у приоритетној области: Безбедност младих 85
8.6. Анализа проблема у приоритетној области: Социјална укљученост 86
8.7. Анализа проблема у приоритетној области: Мобилност младих 86
8.8. Анализа проблема у приоритетној области: Информисање младих 87
8.9. Анализа проблема у приоритетној области: Култура и креативност 88
9. ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗА МЛАДЕ ОПШТИНЕ ЋУПРИЈА 90
10. МЕХАНИЗМИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ И ЕВАЛУАЦИЈА ОСТВАРЕНИХ РЕЗУЛТАТА 106
ЛИТЕРАТУРА 107

ПОПИС ТАБЕЛА:

Табела 1, Развојни приорити *Стратегије одрживог развоја општине Ћуприја*..... 20

Табела 2, Приказ катастарских општина у Ћуприји..... 27

Табела 3, Ћуприја и друмски, железнички, ваздушни саобраћај и луке..... 28

Табела 4, Удаљеност Ћуприје од градова у окружењу..... 28

Табела 5, Удаљеност Ћуприје од најближих граничних прелаза..... 29

Табела 6, Приказ старосне структуре становништва у размацима од 10 година..... 30

Табела 7, Приказ виталне статистике по годинама у општини Ћуприја..... 31

Табела 8, Образовна структура према полу..... 32

Табела 9, Етничка структура становништва..... 33

Табела 10, Запосленост становништва општине Ћуприја..... 34

Табела 11, Регистрована запосленост по секторима делатности..... 34

Табела 12, Број незапослених у општини Ћуприја у 2015.,2016., и 2017.години..... 36

Табела 13, Незапосленост по старосној структури..... 36

Табела 14, Незапосленост по степену стручне спреме..... 36

Табела 15, Организациона структура опште болнице Ћуприја..... 37

Табела 16, Организациона структура Дома здравља..... 38

Табела 17, Календар здравља ЗЗЈЗ Поморавље Ћуприја..... 40

Табела 18, Корисници услуга социјалне заштите у општини Ћуприја..... 43

Табела 19, Календар активности Црвеног крста у општини Ћуприја..... 45

Табела 20, Преглед предшколских установау бројно стање деце у Ћуприја..... 46

Табела 21, Преглед основних школа и бројно стање ученика у општини Ћуприја..... 47

Табела 22, Преглед срењих школа по смеровима и бројном стању ученика у општини Ћуприја..... 48

Табела 23, Бројно стање ученика по разредима музичке наставе у ШЗМТ..... 52

Табела 24, Бројно стање ученика по разерима општеобразовне наставе у ШЗМТ.... 52

Табела 25, Бројно стање студената по смеровима у Високој медицинској школи.... 53

Табела 26, Остали археолошки локалитети у општини Ћуприја..... 58

Табела 27, Календар културних дешавања у општини Ћуприја..... 60

Табела 28, Спортски клубови у Ћуприји..... 71
Табела 29, Календар спортских дешавања у Ћуприји..... 73
Табела 30, SWOT анализа усмерена на област младих у општини Ћуприја..... 79

ЛИСТА СКРАЋЕНИЦА

ЛАП	Локални акциони план
НВО	Невладин сектор
КЗМ	Канцеларија за младе
СЦ АДА	Спортски центар АДА
НАЛЕД	Национална алијанса за локални економски развој
USAID	Америчка агенција за међународни развој
(GTZ) GmbH	Немачка организација за међународну сарадњу
СО	Скупштина општине
РС	Република Србија
НСМ	Национална стратегија за младе
ЛЕР	Локални економски развој
IBM SPSS	Програмски пакет за обраду статистичких података
SWOT	Снаге, слабости, шансе, претње (анализа екстерних и интерних чинилаца)
ЦРОСО	Централни регистар обавезног социјалног осигурања
СПР	Статистички пословни регистар
ЗЗЈЗ	Завод за јавно здравље
HIV	Вирус хумане имунодефицијенције
ЦСР	Центар за социјални рад
ДДК	Добровољно давање крви
НЗС	Национална служба запошљавања
ТОЋ	Туристичка организација општине Ћуприја
ПУ	Предшколска установа
ОШ	Основна школа
ШОМО	Школа основног музичког образовања
ШЗМТ	Школа за музичке таленте
НОУ	Наука образовање и уметност
САНУ	Српска академија наука и уметности
СУБНОР	Савез удружења бораца народноослободилачког рата
ССЋ	Спортски савез Ћуприје
АК	Атлетски клуб
ОАК	Омладински атлетски клуб
СК	Стрељачки клуб

КБК	Кик бокс клуб
КББ	Клуб боди билдинг
КК	Кошаркашки клуб
ТК	Тениски клуб
ФСЋ	фудбалски савез Ћуприја
ФК	Фудбалски клуб

ПРЕДГОВОР

Сагледавајући и уважавајући важност *Националне стратегије за младе Републике Србије*, поштујући њене принципе и приоритете, *Локални акциони план за младе општине Ћуприја* 2018-2022 настао је као резултат усклађености са поменутим документом и кроз сарадњу са младима, свим надлежним удружењима, установама и институцијама од значаја за младе.

Иако се млади у свим срединама сусрећу са готово истим проблемима и приоритетима, свака општина јединствена је према својим географским, демографским, социјалним и економским карактеристикама. Зато је важност израде овог документа од круцијалног значаја и представља полазну тачку у решавању проблема младих у општини Ћуприја.

Усвајање *Локалног акционог плана за младе општине Ћуприја* представља важан корак ка остварењу визије да су млади, образовани и ангажовани људи, активни и равноправни учесници у свим областима друштвеног живота Ћуприје. Оно што је младима потребно јесте подршка како у исказивању њиховог мишљења, тако и у реализацији њихових идеја. Овим документом дефинисани су проблеми и потребе младих, као и решења за реализацију циљева кроз активности које су предвиђене *Акционим планом за младе општине Ћуприја*.

Оно што ми као заједница желимо, јесте да Ћуприја постане град у коме ће млади активно учествовати у свим областима друштвеног живота.

Председник општине Ћуприја
Нинослав Ерић, мр.екон.наука

1. УВОД

Локални акциони план за младе општине Ћуприја, основ је системске подршке младима Ћуприје. Овај документ представља израз спремности локалне самоуправе и *Канцеларије за младе* да предузму мере како би се побољшао положај омладине у граду. Циљ ЛАП-а је да се кроз укључивање омладине у процес планирања, израде и имплементације акционог плана, побољша положај младих у Ћуприји, успостави партнерски однос између омладине и општине и активно повећа њихово учешће у друштву.

У процес израде *Локалног акционог плана* учествовали су представници јединице локалне самоуправе, представници релевантних институција, невладиних и омладинских организација, јавних институција и осталих организација.

Канцеларија за младе имала је кључну улогу у организацији и спровођењу процеса израде ЛАП-а, док је општинска управа формализовала процес израде документа доношењем правног акта о избору чланова радне групе, а у складу са општинском регулативом.

Документ је израђен партиципативно кроз укључивање свих заинтересованих страна у процес стратешког планирања. Укључивањем шире заједнице, представника јавног и цивилног сектора, установа и организација које се баве питањима од интереса за младе, утицало се на побољшање квалитета донетих одлука, што је омогућило:

- Стварање партнерстава (млади, изабрана лица, професионалци, НВО, школе, установе, предузећа и сл.)
- Колективно учешће у анализи проблема на бази потреба заједнице
- Акционо планирање
- Имплементацију и надгледање

Израда ЛАП-а за младе, обавезује општину Ћуприја да свим расположивим средствима помогне извршење акционог плана, укључи се у његову реализацију и у сарадњи са свим релевантним актерима локалне заједнице, републичким органима и међународним организација подржи друштвено оснаживање младих и имплементацију акционог плана.

1.1. Канцеларија за младе општине Ћуприја

Канцеларија за младе општине Ћуприја основана је 31.августа 2009. године, као 91. канцеларија у Србији. Иницијативу за оснивањем КЗМ, покренуо је ђачки парламент Гимназије, који је самостално спровео акцију *70 метара проблема*. На овај начин скренута је пажња локалне јавности на тешкоће са којима се сусретала омладина Ћуприје што је локалну самоуправу усмерило на неопходност оснивања канцеларије.

КЗМ општине Ћуприја данас функционише као одрживи сервис за младе и представља спону између државе, локалне заједнице и омладине, док је за извршење задатака канцеларије задужен њен координатор. Од новембра 2017. године[1], КЗМ функционише и финансира се преко индиректног буџетског корисника СЦ *АДА* Ћуприја.

Од свог оснивања, *Канцеларија за младе* је отпочела активно деловање и до сада је организовала доста различитих активности, од волонтирања омладине у различитим акцијама, до реализације различитих пројеката, локалних, међуопштинских, укључујући и оне са *Министарством омладине и спорта, Министарством за дијаспору, НАЛЕД-ом* и остварену економску сарадњу са општином Ћуприја и *USAID*-ом. Незаобилазно је напоменути и више обука на локалном и међуопштинском нивоу, укључујући и обуке на тему *Управљања пројектним циклусом*, забавне обуке плеса, песме и игре, организовање различитих радионица на тему дискриминације, утицаја медија, сталне радионице спортског и културног карактера, разних трибина, округлих столова и музичких омладинских фестивала.

1.1.1. Циљеви *Канцеларије за младе општине Ћуприја*[2]

Циљеви КЗМ општине Ћуприја усаглашени су са институционалним оквиром за спровођење политике за младе[3] и обухватају:

- *Афирмацију младих и њихово укључивање у друштво*

[1] Одлука о измени и допуни одлуке о формирању Канцеларије за младе, Сл.гласник СО Ћуприја бр.24 од 01.11.2017., стр.3, доступно на: http://www.cuprija.rs/lat/dokumenta/sluzbeni_glasnik/1391-sluzbeni-glasnik-opstine-cuprija-2017-godina.html

[2] Одлука о формирању КЗМ општине Ћуприја, Сл.гласник СО Ћуприја бр.07 од 22.03.2012., стр. 1, доступно на: http://www.cuprija.rs/lat/dokumenta/sluzbeni_glasnik/432-glasnik2012.html [приступљено:15. Августа 2018].

[3]Боројевић, Т., 2009. *Приручник за израду локалног акционог плана (ЛАП) за младе*. Прво издање. Београд: Министарство омладине и спорта Републике Србије и Организација за техничку сарадњу СР Немачке *(GTZ) GmbH Deutsche Gesellschaft fuer Technische Zusammenarbeit (GTZ) GmbH.*

- *Пружање подршке иницијативама и пројектима младих*
- *Промовисање здравствених стилова живота*
- *Економско оснаживање младих*
- *Неформално образовање младих*
- *Информисање младих*
- *Пружање могућности за квалитетно провођење слободног времена*
- *Промовисање вредности толеранције, поштовања људских права и равноправности*
- *Превенција деструктивног понашања младих*
- *Промовисање волонтерског рада*

1.1.2. Задаци *Канцеларије за младе општине Ћуприја*[4]:

- *Успостављање и одржавање сарадње са локалним омладинским организацијама*
- *Јачање квалитета међусекторске сарадње на решавању питања младих*
- *Иницирање и координација израде локалног акционог плана за младе општине Ћуприја*
- *Усвајање и реализација локалног акционог плана за младе*
- *Пружање помоћи омладини општине Ћуприја да се укључи у програме, пројекте, конкурсе и иницијативе покренуте од стране Министарства омладине и спорта Републике Србије*
- *Писање и реализација пројеката у циљу побољшања положаја младих у општини Ћуприја.*

Поред јасно дефинисаних циљева и задатака, КЗМ општине Ћуприја директно је усмерена на стварање квалитетнијих услова за живот младих људи у Ћуприји и њихово укључивање у савремене токове развоја друштва. Канцеларија промовише вредности толеранције, поштовања људских права и равноправности, пружа подршку оснаживању младих, подстиче и развија одговорност омладине и остало.

Канцеларија за младе општине Ћуприја најбоље спознаје потребе омладине кроз анкетирање. Индентификује проблеме са којима се млади суочавају, осмишљава методологију решавања и реализује је кроз израду локалног акционог плана.

[4] Одлука о формирању КЗМ општине Ћуприја, Сл.гласник СО Ћуприја бр.07 од 22.03.2012., стр. 1, доступно на: http://www.cuprija.rs/lat/dokumenta/sluzbeni_glasnik/432-glasnik2012.html [приступљено:15. Августа 2018].

Основне смернице у даљем раду КЗМ биће одређене *Локалним акционим планом за младе општине Ћуприја.*

1.2. Савет за младе и спорт[5]

У складу са прописима, а ради усклађивања активности у вези са остваривањем омладинске политике на територији општине Ћуприја, одлуком Скупштине општине Ћуприја, број: 06-150-2/2016.-02 од 14.11.2016.године, основан је општински *Савет за младе и спорт*. *Савет за младе и спорт*, броји 7 чланова и чине га представници локалних институција и организација који су у сталном контакту са младима.

1.2.1. Надлежности *Савета за младе и спорт*[6]

- *Савет за младе и спорт* иницира и учествује у изради локалне омладинске политике у области образовања, спорта, креативног коришћења слободног времена, повећања запослености, информисања, активног учешћа у обезбеђивању једнаких шанси, здравства, културе, равноправности полова, спречавању насиља и криминалитета, приступа правима, одрживог развоја и животне средине и другим областима од значаја за младе.
- Савет учествује у изради посебних локалних акционих планова, програма и политика у сагласности са *Националном стратегијом за младе* и прати њихово остваривање.
- Даје мишљење о питањима од значаја за младе и о њима обавештава органе општине;
- Даје мишљење на нацрте прописа и одлука које доноси Скупштина општине Ћуприја у областима значајним за младе;
- Усваја годишње и периодичне извештаје о остваривању локалне омладинске политике и локалних акционих планова и програма за младе и подноси их Скупштини општине Ћуприја, председнику општине и општинском већу;
- Иницира припрему пројеката или учешће општине у програмима и пројектима за

[5] Одлука о формирању Савета за младе општине Ћуприја, Сл.гласник СО Ћуприја бр.28 од 14.11.2016.., стр. 1, доступно на: http://www.cuprija.rs/lat/dokumenta/sluzbeni_glasnik/1199-sluzbeni-glasnik-opstine-cuprija-2016godina.html [приступљено:14. Августа 2018].

[6] Надлежности Савета за младе и спорт, Сл.гласник СО Ћуприја бр.16 од 21.08.2012., стр.2, доступно на: http://www.cuprija.rs/lat/dokumenta/sluzbeni_glasnik/432-glasnik2012.html [приступљено:15. Августа 2018].

младе у циљу унапређења положаја младих и обезбеђења остваривања њихових права која су у надлежности општине; подстиче сарадњу између општине и омладинских организација и удружења и даје подршку реализацији њихових активности;

- Подстиче остваривање међуопштинске сарадње која се односи на омладину и о томе обавештава органе општине;
- Даје мишљење о предлозима пројеката од значаја за младе који се делимично или потпуно финансирају из буџета општине, прати њихово остваривање и даје своје мишљење надлежном органу општине.

1.3. Радна група за израду ЛАП-а за младе општине Ћуприја[7]

Изради ЛАП-а приступило се на основу решења о образовању радне групе за израду *Локалног акционог плана за младе*, за период 2018 – 2022.године[8]. *Локални акциони план за младе* израђивала је 12-члана радна група, у следећем саставу:

1. Зоран Ђорђевић, председник Савета за младе и спорт, кординатор групе
2. Драгана Атанасковић, Одсек за локални економски развој
3. Иван Алексић, директор установе СЦ *АДА* Ћуприја
4. Иван Милосављевић, координатор Канцеларија за младе
5. Рајко Минић, председник Удружења младих Ћуприја
6. Дејан Бркић, Удружења младих Ћуприја
7. Новица Станисављевић, Ђачки парламент Техничке школе
8. Магдалена Мијић, Ђачки парламент Техничке школе
9. Мартин Богдановић, Ђачки парламент Гимназије
10. Џенсена Мушовић, Ђачки парламент Гимназије
11. Марија Ђолић, Ђачки парламент Медицинске школе
12. Стефан Илић, Ђачки парламент Медицинске школе

Радна група за израду ЛАП-а за младе општине Ћуприја, засновала је свој рад на анализи истраживања о потребама и проблемима младих, и могућностима локалне самоуправе и локалне заједнице како да им се изађе у сусрет. Поред детаљне анализе и

[7] Решење о образовању РГ за израду ЛАП-а за младе општине Ћуприја, Сл.гласник СО Ћуприја бр.06 од 30.03.2018., стр. 21, доступно на: http://www.cuprija.rs/lat/dokumenta/sluzbeni_glasnik/1553-sluzbeni-glasnik-2018-godina.html [приступљено:15. Августа 2018].
[8] *Ibid*

обраде података, представљања профила заједнице, радна група стратешки је испланирала циљеве и дефинисала *Локални акциони план за младе* за период од 2018. до 2022. године.

У изради *Локалног акционог плана*, активно су учествовале и следеће организације, установе и службе:

- Национална служба за запошљавање – филијала Јагодина – испостава Ћуприја
- Центар за социјални рад Ћуприја
- Завод за јавно здравље Поморавље Ћуприја
- Дом здравља Ћуприја
- Црвени крст Ћуприја
- Спортски центар АДА Ћуприја
- Спортски савез Ћуприје
- Гимназија
- Медицинска школа
- Техничка школа Ћуприја
- Висока медицинска школа струковних студија Ћуприја
- Школа за музичке таленте Ћуприја
- Установа културе Ћуприја
- Музеј Хореум Марги Равно Ћуприја
- Удружење младих Ћуприја
- Службе општинске управе општине Ћуприја: Одсек за локални економски развој, Урбанизам из области безбедности саобраћаја и Кабинет председника општине Ћуприја из области информисања

2. ПОВЕЗАНОСТ СА ДРУГИМ ДОКУМЕНТИМА И ЗАКОНОДАВСТВО РС

Процес израде *Локалног акционог плана за младе општине Ћуприја*, усаглашен је са законодавством Републике Србије, са документима који представљају упориште ЛАП-а, са *Законом о младима*, *Националном стратегијом одрживог развоја Републике Србије, Националном стратегијом за младе*, али и са правном регулативом општине Ћуприја.

2.1. Национални ниво

Још од свог оснивања, *Министарство омладине и спорта* је за стратешке приоритете поставило унапређење квалитета живота младих и суочавање са проблемима младих. Израдом закона и осталих стратешких докумената, као и оснивањем локалних канцеларија за младе, створена је основа за спровођење омладинске политике и на локалном нивоу. Национални документи који су највише повезани са израдим и имплементацијом акционог плана на локалном нивоу су:

2.1.1. Национална стратегија одрживог развоја Републике Србије

Национална стратегија одрживог развоја, дефинише као један од најважнијих циљева одрживог развоја отварање нових радних места и смањење стопе незапослености, као и смањење родне и друштвене неједнакости маргинализованих група, подстицање запошљавања младих и лица са инвалидитетом, као и других ризичних група[9].

2.1.2. Закон о младима[10]

Као правни оквир за системско решавање проблема младих, *Закон о младима Републике Србије* у младе сврстава све особе старости од 15 до 30 година. Овај документ јасно дефинише *Националну стратегију за младе*, појам: ко су млади, шта је омладински рад и омладинска политика, начела, на који начин се доноси *Национална стратегија за младе*, ко учествује у реализацији документа, ко усмерава и прати спровођење стратегија на локалном нивоу и остало.

[9] Национална стратегија одрживог развоја, Сл.гласник РС, бр.55/05, 71/05 исправка 101/07, стр.1, доступно на: http://www.srbija.gov.rs/vesti/dokumenti_sekcija.php?id=45678 [приступљено:15. Августа 2018].

[10] Закон о младима, Сл.гласник РС бр. 50/2011, чл.3-12, доступно на: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_mladima.html [приступљено:15. Августа 2018].

2.1.3. Национална стратегија за младе

Влада Републике Србије је стратешким документом *Национална стратегија за младе 2015.-2025.године* испланирала основне принципе деловања и очекиване резултате омладинске политике, као и начин унапређења друштвеног положаја младих и стварање услова за остваривање права и интереса омладине у свим областима. *Националном стратегијом за младе* јасно је дефинисана визија, одређени су приоритети, стратешки и специфични циљеви који су послужили као модел издарде ЛАП-а за младе општине Ћуприја.[11]

2.1.3.1. Визија Националне стратегије за младе

Млади активни и равноправни учесници у свим областима друштвеног живота који у потпуности развијају свој потенцијал и доприносе личном и друштвеном развоју и добробити. Млади имају подршку друштва, стварају боље услове за живот и развој потенцијала, и активно доприносе општем напретку друштва[12].

2.1.3.2. Приоритети Националне стратегије за младе[13]

• *Запошљавање и предузетништво младих*
• *Образовање, васпитање и обука младих*
• *Активизам и активно учешће младих*
• *Здравље и благостање младих*
• *Безбедност младих*
• *Социјална укљученост младих*
• *Мобилност младих*
• *Информисање младих*
• *Култура и креативност младих*

Табела 1, Приказ приоритета Националне стратегије за младе РС

[11] Национална стратегија за младе за период 2015-2025.године, Влада Републике Србије, 2015., стр.1, 6, 8,14,20,27,32,39,44,49,53, Доступно на: http://www.mos.gov.rs/wp-content/uploads/download-manager-files/nacionalna_strategija_za_mlade0101_cyr.pdf [Приступљено:16. Августа 2018].
[12] *Ibid*. , стр.6
[13] *Ibid*. , стр. 8,14,20,27,32,39,44,49,53

2.2. Локални ниво

Општина Ћуприја препознала је важну улогу младих у друштву па је уз планско и дугорочно предузимање мера у решавању проблема младих, одн., израдом *Локалног акционог плана за младе* утврдила економичнији начин коришћења постојећих ресурса и циљано приступила трошењу финансијских средстава. Израдом ЛАП-а, обезбеђује се континуитет и системско спровођење мера испланираних према стварним потребама младих у Ћуприји.

2.2.1. Стратегија одрживог развоја општине Ћуприја

Стратегијом одрживог развоја општина Ћуприја планирају се активности које се директно рефлектују на *Локални акциони план за младе*.

У свом стратешком документу *Стратегија одрживог развоја општине Ћуприја*, општина дефинише визију, развојне приоритете, стратешке и оперативне циљеве.

2.2.1.1. Визија општине Ћуприја

Општина Ћуприја је атрактивна инвестициона локација са позитивном пословном климом и искоришћеним потенцијалом који пружа добар стратешки положај, са развијеном индустријом базираном на производњи и преради хране, туризму и услугама из области саобраћаја. Општина је комунално и урбанистички уређена, базирана на енергетској ефикасности и "зеленој" политици, са пољопривредом прилагођеном захтевима тржишта. Центар је музичког образовања, спорта и здраствене заштите са активним учешћем грађана у области социјалне заштите.

2.2.1.2. Развојни приоритети општине Ћуприја

Приоритет 1:	*Обезбедити убрзани економски развој кроз привредни и рурални развој уз активну политику прилвачења инвестиција*
Приоритет 2:	*Развити саобраћајну и локалну комуналну инфраструктуру уз поштовање принципа одрживости, енергетске ефикасности и очување животне средине*
Приоритет 3:	*Интегративни развој туризма, културе и спорта*
Приоритет 4:	*Унапређење система образовања*

Приоритет 5:	*Унапређење система здравствене и социјалне заштите*

Табела 1, Приказ развојних приоритета Стратегије одрживог развоја општине Ћуприја

2.2.2. Програм Локалног економског развоја[14]

Планиране програмске мере саставни су део *Програма локалног економског развоја*. Поред опште усаглашености са напред наведеним документатима, одређени приоритет (који се односи на запошљавање) *Локалног акционог плана за младе општине Ћуприја*, посебно се поклапа са специфичним циљем *Програма локалног економског развоја* и то:

Стварање услова за оснивање нових предузећа, нових радних места и нових производа на територији општине Ћуприја, креирањем локалног финансијског и административног оквира за доделу подстицаја.

Циљеви су формулисани тако да их је могуће квантификовати кроз мерљиве индикаторе, као што су: број нових нових радних места, број новоотворених предузећа, број нових производа и сл. Наведеним се постиже пуна контрола трошења средстава уз увек доступан преглед ефеката програмског трошења средстава. Планирана програмска мера за овај специфични циљ, а која је директно повезана са приоритетом *запошљавање и предузетништво* је подстицај запошљавања који се реализује су сарадњи са *Националном службом за запошљавање*.[15]

2.2.3. Стратегија социјалне политике општине Ћуприја[16]

Локални акциони план за младе у сагласности је и са *Стратешким планом за социјалну политику општине Ћуприја 2015-2020*. Поред опште усаглашености *Локалног акционог плана за младе* са овим документом, посебно се поклапају приоритетне области које се односе на *децу и омладину* и на *незапослена лица*.

[14] Програм локалног економског развоја 2018., Сл.гласник СО Ћуприја, бр.04 од 14.02.2018.год., стр.9, доступно на: http://www.cuprija.rs/lat/dokumenta/sluzbeni_glasnik/1553-sluzbeni-glasnik-2018-godina.html [приступљено:14. Августа 2018].

[15] Ibid

[16] Стратегија социјалне политике општине Ћуприја 2015-2020., Сл.гласник СО Ћуприја, бр.01 од 02.02.2015.год, стр.1, доступно на: http://www.cuprija.rs/lat/dokumenta/sluzbeni_glasnik/904-sluzbeni-glasnik-opstine-cuprija-2015-godina.html [приступљено:15. Августа 2018].

2.2.4. Програм развоја спорта општине Ћуприја 2016-2020.[17]

Програм развоја спорта општине Ћуприја 2016.-2020., представља битан документ у изради ЛАП-а за младе. Спорт заузима значајно место у развоју младих. Утиче на здравље и правилан развој младих, на социјалну укљученост, активизам и васпитање, што обухвата већину приоритетних области *Националне стратегије за младе*. Кроз истраживања о потребама младих у општини Ћуприја, као највеће интересовање омладине показала се заинтересованост за спортске активности. Стратешким документом, одн. *Програмом развоја спорта општине Ћуприја*, приоритетне области везане за спорт младих, рекреативни спорт и такмичарски спорт, директно су повезане са ЛАП-ом за младе.

2.2.5. Акциони план запошљавања општине Ћуприја[18]

Акционим планом запошљавања општине Ћуприја за 2018.годину, дефинисани су циљеви и приоритети политике запошљавања општине:

- *Очување и унапређење радних способности незапослених лица из категорије теже запосливих лица на тржишту рада*
- *Побољшање услова на локалном тржишту рада и подстицање запошљавања*
- *Социјална инклузија*

На основу анализе стања незапослености и тржишта рада, *Акционим планом запошљавања општине Ћуприја*, приоритет при укључивању у мере активне политике запошљавања имаће незапослени са статусом категорије теже запошљивих лица, где спадају и млади до 30 година.

[17] Програм развоја спорта општине Ћуприја 2016-2020, Сл.гласник СО Ћуприја, бр.30 до 30.12.2015.год., стр.49, доступно на: http://www.cuprija.rs/lat/dokumenta/sluzbeni_glasnik/904-sluzbeni-glasnik-opstine-cuprija-2015-godina.html [приступљено:15. Августа 2018].

[18] Акциони план запошљавања општине Ћуприја 2018. Сл.гласник СО Ћуприја, бр.04 од 14.02.2018.год., стр.20-33 доступно на: http://www.cuprija.rs/lat/dokumenta/sluzbeni_glasnik/1553-sluzbeni-glasnik-2018-godina.html [приступљено:15. Августа 2018].

3. ПРИНЦИПИ ЗА ИЗРАДУ АКЦИОНОГ ПЛАНА[19]

Локални акциони план за младе општине Ћуприја у креирању мера за побољшање статуса омладине у локалној заједници, израђен је на принципима *Националне стратегије за младе РС*, а који су усаглашени са начелима и *Уставом Републике Србије*, начелима које дефинише *Закон о младима* и осталим субјектима омладинске политике.

3.1. Подршка личном и друштвеном оснаживању младих

Сви у оквиру својих послова и делокруга подржавају друштвено оснаживање младих на начин утврђен *Законом о младима*, НСМ и другим инструментима омладинске политике.

3.2. Поштовање људских и мањинских права, равноправност и забрана дискриминације

Сви млади су једнаки и уживају једнак положај и једнаку правну заштиту без обзира на лична својства. Не сме се правити разлика или неједнако поступање према младима, посредно или непосредно, по било ком основу, а нарочито по основу: година, расе, пола, националне припадности, верског убеђења, језика, друштвеног порекла, имовинског стања, чланства у политичким, синдикалним и другим организацијама, психичког или физичког инвалидитета, здравственог стања, физичког изгледа, сексуалне оријентације, родног идентитета и другог стварног, односно претпостављеног личног својства.

3.3. Једнаке шансе за све

Млади имају право на једнаке шансе и учешће у свим областима друштвеног живота у складу са сопственим избором и способностима. Охрабрује се лични и друштвени развој младих обезбеђивањем поштовања различитости, родне равноправности, права, слободе и достојанства. Млади имају право на објективно, прилагођено и лако доступно информисање, како би се развијали и доносили одлуке на основу пуне обавештености.

[19] Национална стратегија за младе за период од 2015-2025. године., Влада Републике Србије, 2015. стр.6-7. доступно на: http://www.mos.gov.rs/wp-content/uploads/download-manager-files/nacionalna_strategija_za_mlade0101_cyr.pdf [приступљено:16. Августа 2018].

3.4. Значај младих и њихове друштвене улоге

Сви подстичу и подржавају јачање свести о значају младих и друштвене улоге младих кроз реализацију омладинске политике, друштвено оснаживање у циљу остваривања добробити младих, промоцију и заштиту њихових интереса, потреба и могућности за активно учешће у друштву.

3.5. Активно учешће младих и сарадња

Сви обезбеђују подстицајно окружење и дају активну подршку у реализацији омладинских активности младих, предузимању иницијативе и њиховом смисленом укључивању у процесе доношења и спровођења одлука, које доприносе личном и друштвеном развоју, а на основу пуне обавештености младих. Подржава се и подстиче слобода удруживања, сарадња са вршњацима и међугенерацијска сарадња, на локалном, националном и међународном нивоу.

3.6. Друштвена одговорност и солидарност

Подстиче се и развија одговорност лица која раде са младима, као и одговорност младих у односу на њихове обавезе у друштву. Млади треба да активно доприносе изградњи и неговању друштвених вредности и развоју своје заједнице, нарочито путем различитих облика волонтерских активности и да изражавају међугенерацијску солидарност и активно раде на стварању услова за једнако и пуно учешће у свим аспектима друштвеног живота младих особа са инвалидитетом, припадника националних мањина и свих других лица и друштвених група које могу бити у ризику од дискриминације, односно дискриминаторног поступања. Развија се међугенерацијска солидарност и препознаје улога младих у изградњи демократског грађанског друштва заснованог на култури ненасиља и толеранцији.

4. МЕТОДОЛОГИЈА

Методологија *Локалног акционог плана за младе општине Ћуприја*, израђена је техником партиципативне процене. Путем прикупљања података (анкетом), анализом стратешких и осталих докумената, директним посматрањем, прикупљањем података из релевантних институција, искуством и интуицијом тима, сажети су подаци неопходни за израду овог документа.

Поступак израде ЛАП-а:

- Сакупљање података и анкетирање
- Анализа података на бази потреба заједнице
- Обрада података
- Стратешко и акционо планирање
- Јавна расправа
- Усвајање стратешког документа

Како налаже *Закон о младима*[20], кроз анонимни анкетни упитник који је представљао мерни инструмент истраживања, испитивана је циљна група узраста од 15 до 30 година, независно од пола или степена образовања.

Анкетом су испитани проблеми и потребе младих, генерисан је велики број података, испитан велики број омладине (прецизније 136 испитаника), дефинисани су приоритети и квантификовани битни циљеви.

Анкетно истраживање је спровела *Канцеларија за младе општине Ћуприја* у сарадњи са *Удружењем младих* и осталим члановима радне групе. Анкетирање омладине најпре је започето у ћупријским средњим школама, а затим даље дистрибуирано циљној групи преко *Удружења младих* и КЗМ.

Остали потребни подаци за израду ЛАП-а, прикупљани су преко *Националне службе за запошљавање, Центра за социјални рад, Завода за јавно здравље Ћуприја Поморавље, Дома здравља, Одсека за ЛЕР општине Ћуприја, Завода за статистику РС*, закона, значајних стратешких докумената и других релевантних извора.

[20] Закон о младима, Сл.гласник РС бр. 50/2011, чл.3, став 1,, доступно на: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_mladima.html [приступљено: 30. Августа 2018].

Након сортираних података који веродостојно приказују стање младих у општини Ћуприја, одрађена је анализа у програмском пакету *IBM SPSS* за обраду статистичких података. Поред друштвено економске анализе стања (профила заједнице), наведени подаци олакшали су израду *SWO*Т анализе, након чега су дефинисани приоритети, визија, мисија, општи стратешки и специфични циљеви и потребне мере за израду *Локалног акционог плана за младе општине Ћуприја.*

5. ПРОФИЛ ЗАЈЕДНИЦЕ

5.1. Географски подаци

Општина Ћуприја налази се у средишту Поморавља, окружена Јагодином на североистоку, општином Параћин на југу и општином Деспотовац на северозападу.

Површина територије општине Ћуприја износи 287 км². Град се налази на надморској висини од 123м, са одређеним географским координатама: 43°56 северне ширине и 21° 23' источне географске дужине.[21]

Према подацима последњег званичног пописа становништва из 2011. године, на територији општине Ћуприја живи 30.645 становника.

Положај општине Ћуприја

Територију општине утврђену законом чине насељена места, односно подручја катастарских општина. Општина Ћуприја има 18 насељених места и 19 катастарских општина:

Редни бр.	Насељено место	Катастарска општина
1	Батинац	Батинац
2	Бигреница	Бигреница
3	Старо село	Старо село
4	Вирине	Вирине
5	Влашка	Влашка
6	Добричево	Добричево
7	Исаково	Исаково
8	Јовац	Јовац
9	Дворица	Дворица

[21] Република Србија / Републички хидрометеоролошки завод, 2018., доступно на: http://www.hidmet.gov.rs/latin/meteorologija/stanica_moss.php?moss_id=13384 [приступљено: 31. Августа 2018].

10	Кованица	Кованица
11	Крушар	Крушар
12	Мијатовац	Мијатовац
13	Остриковац	Остриковац
14	Паљане	Паљане
15	Иванковац	Иванковац
16	Сење	Сење
17	Супска	Супска
18	Ћуприја	Ћуприја град
		Ћуприја ван града

Табела 2, Приказ катастарских општина у Ћуприји

Ћуприја се налази на најнижој моравској тераси у централном делу Србије на обалама реке Раванице и Велике Мораве. Општина је смештена у долини, са источне стране опасана благим обронцима Кучајских планина, а са западне стране планином Јухор. Међутим, и поред тога Ћуприја се сматра равничарско низијским градом.

5.1.1. Климатске карактеристике

Град на Морави има једну од најстаријих хидрометеоролошких станица у Србији основану крајем 19.века. Основни подаци о климатским карактеристикама овог краја одређени су својствима и елементима умерено континенталне климе са просечно довољним количинама падавина и мањим утицајем ветрова, изузев кошаве. Ћуприја је окружена планинама и при различитим температурама ствара се језеро топлог или хладног ваздуха, што може да проузрокује изузетно високе температуре лети и екстремно ниске температуре зими. Најнижа температура забележена је 9. фебруара 1956. године – 28.4°C, док је највиша измерена температура износила 44.6°C, 24. јула 2007.године[22].

5.1.2. Геостратешки положај

Општина Ћуприја има одличан геостратешки положај. Наиме, Коридор 10 који спаја источну са западном Европом, пресеца територију општине Ћуприја. Налази се на 147-мом километру од Београда и на 98-мом километру од Ниша. Повољном положају општине доприноси и магистрална пруга Суботица - Београд - Ниш која је међународног

[22] Република Србија / Републички хидрометеоролошки завод, 2018., доступно на: http://www.hidmet.gov.rs/latin/meteorologija/stanica_moss.php?moss_id=13384 [приступљено: 31. Августа 2018].

карактера и пролази кроз територију саме општине. Град чини јединствено трограђе заједно са Параћином на југу и Јагодином на северу.

5.1.2.1. Саобраћајне везе

Саобраћајне везе	
Аутопутеви	Ћуприја има директан приступ ауто-путу Е75
Главни путеви	Државни путеви другог А реда 158, 160, 186, 187, Државни путеви другог Б реда 383, 386
Железничке линије	Ћуприја има директан приступ међународној прузи Е85
Луке	Најближа међународна река (Дунав – Коридор VII) Лучка капетанија Смедерево / удаљеност од луке 100 km
Аеродроми/ удаљеност:	1.Београд: ваздушном линијом 120км, друмским саобраћајем (аутопутем Е75)180 km 2.Скопље: друмским саобраћајем 329 km 3.Сарајево: друмским саобраћајем 376 km 4.Загреб: друмским саобраћајем 552 km

Табела 3, Приказ саобраћаних веза – друмски, железнички, ваздушни саобраћај и луке

5.1.2.2. Удаљеност од градова

Удаљеност од градова		
	Друмски саобраћај (km)	Ваздушна удаљеност (km)
Београд (Србија)	147	121
Берлин (Немачка)	1381	1122
Будимпешта (Мађарска)	524	436
Истанбул (Турска)	806	701
Милано (Италија)	1178	1007
Минхен (Немачка)	1087	894
Сарајево (Босна и Херцег.)	357	237
Скопље (Македонија)	290	214
Софија (Бугарска)	249	208
Солун (Грчка)	491	388
Беч (Аустрија)	761	611
Загреб (Хрватска)	538	474

Подгорица (Срна Гора)	408	239

Табела 4, Удаљеност Ћуприје од градова у окружењу

5.1.2.3. Удаљеност од најближих граничних прелаза

Удаљеност од најближих граничних прелаза	
Македонија (Прешево)	237 km
Бугарска (Мокрања)	155 km
Румунија (Ђердап)	206 km
Бугарска (Вршка Чука)	110 km
Босна и Херцеговина (Котроман)	225 km

Табела 5, Удаљеност Ћуприје од најближих граничних прелаза

5.2. Демографски подаци

На основу података који се односе на последња три званична пописа становништва, може се констатовати непрекидан пад броја становника. Ово умањење посебно је изражено у последњем пописном интервалу. Према последњем подацима из 2011. године, општина Ћуприја имала је 30.645 становника што је за 21.1% мање у односу на попис који је спроведен 1981. и 1991. Године, а 0.8% мање у односу на попис из 2002. године.

Извор: Републички завод за статистику

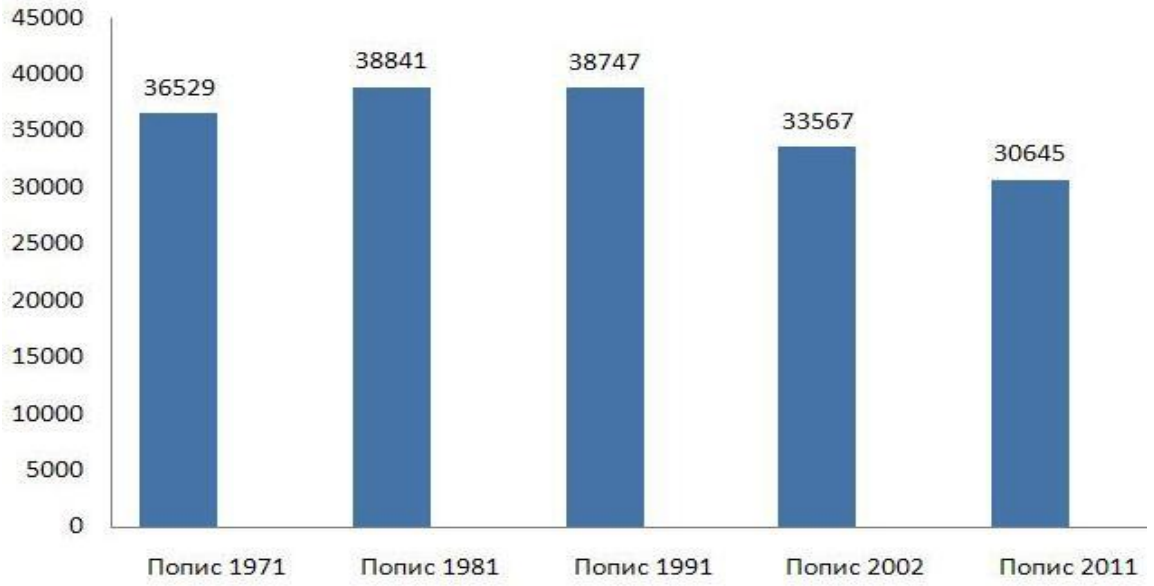

5.2.1. Структура становника према полу

У приложеној структури становништва према полу, уочљиво је веће учешће женске популације током посматраног периода, при чему је тренутни однос 51,6 наспрам 48,4% у корист женске популације.

Извор: Републички завод за статистику

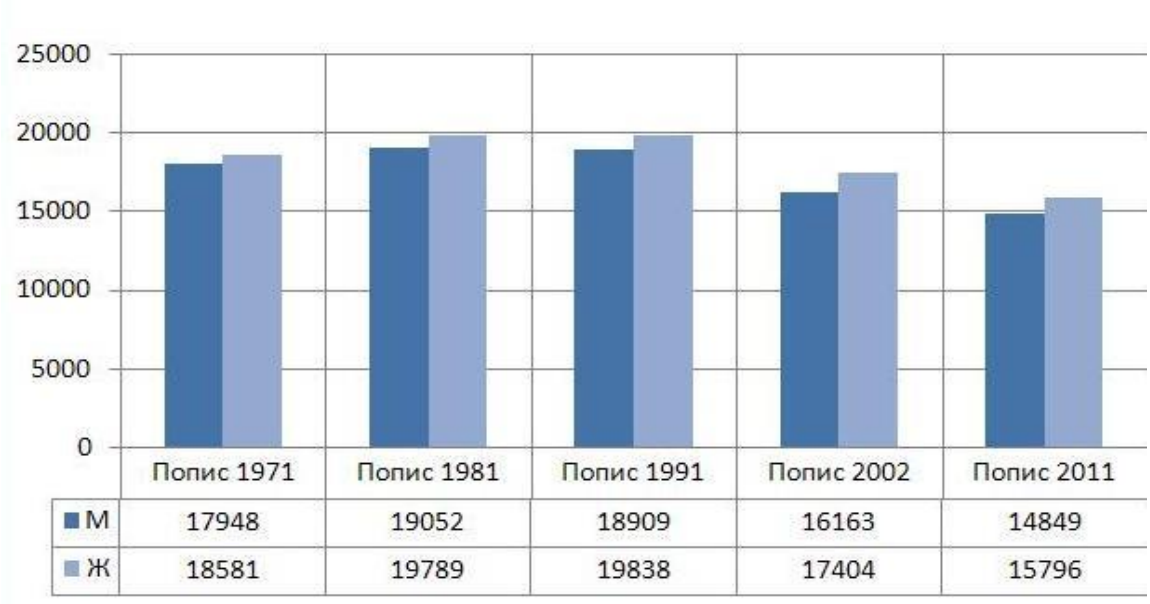

5.2.2. Старосна структура становништва

На структуру становништва према старости утицала је смртност у мањој мери, односно миграција младих у знатно већој мери. Старосна структура становника општине Ћуприја показује да се током посматраног периода најбројније групације померају од омладине ка становништву средњих година. Попис из 1971. године показује највеће учешће популације између 15. и 19. година и то са 9,3%, док је према попису из 2002. године највише становника старости између 75 и више, 9.4 %.

Извор: Републички завод за статистику

Попис	1971.	1981.	1991.	2002.	2011.
0-4	2229	2577	2258	1409	1182
5-9	2244	2518	2346	1688	1336
10-14	2613	2314	2544	1908	1448
15 - 19	3387	2351	2494	2147	1677
20 - 24	3080	2802	2358	2201	1778
25 - 29	2134	3451	2295	2043	1802

30 - 34	2663	3166	2763	1916	1932
35 - 39	3201	2164	3332	1968	1902
40 - 44	3332	2702	2975	2334	1848
45 - 49	2872	3121	2002	2804	1949
50 - 54	1539	3168	2480	2528	2301
55 - 59	1757	2652	2842	1738	2769
60 - 64	1835	1385	2805	2047	2490
65 - 69	1522	1495	2152	2336	1669
70 - 74	985	1382	1046	2096	1688
75 и више	1020	1459	1780	2131	2874
непознато	116	134	275	273	6

Табела 6, Приказ старосне структуре становништва у размацима од 10 година

Будући да природни прираштај одликују негативне вредности, може се констатовати да популацију општине поред процеса умањења карактерише и процес старења.

5.2.3. Витална статистика

Извор: Републички завод за статистику

Год.	Живорођени		Умрли		Природни прираштај		Бракови	
	Бр.	на 1000 становника	Бр.	на 1000 становн.	Бр.	на 1000 становн.	закључени	**разведени**
2000.	399	10,5	550	14,5	-151	-4,0	246	**83**
2001.	375	9,9	528	13,9	-153	-4,0	242	**79**
2002.	364	10,9	534	15,9	-170	-5,0	223	**43**
2003.	395	11,8	558	16,7	-163	-4,9	210	**53**
2004.	372	11,2	555	16,8	-183	-5,5	209	**45**
2005.	279	8,5	559	17	-280	-8,5	170	**41**
2006.	286	8,8	549	16,9	-263	-8,1	181	**16**
2012	**190**	**6.1**	**562**	**18.2**	**-372**	**-12.0**	**120**	**4**

Табела 7, Приказ виталне статистике по годинама

Природни прираштај општине Ћуприја према подацима тзв. виталне статистике током посматраног периода показује негативну стопу у интервалу од -4 до -8,5%. Стопа смртности се повећала на 18.2%, док је стопа новорођених пала на 6.1%

5.2.4. Образовна структура

Образовна структура становништва старијег од 15 година указује на то, да је од укупног процента посматране популације најбројнија групација становника са средњим образовањем 44,30%. Основно образовање има 24,20% док је 3,7% посматране популације без основног образовања.

Извор: Репубички завод за статистику / попис 2011.

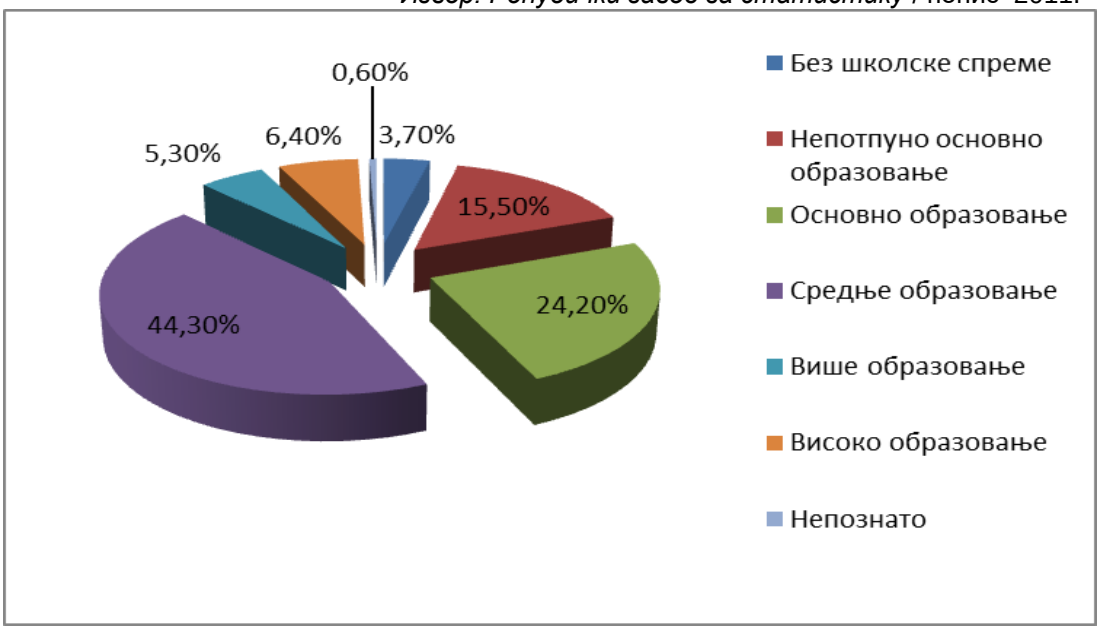

5.2.4.1. Образовна структура према полу

Извор: Репубички завод за статистику / попис из 2011

	Укупно	Без школс. спреме	Непотпуно основно образовање	Основно образ.	Средње образ.	Више образ.	Високо образ.	Непозн.
Укупно	26679	985	4134	6406	11864	1342	1771	**177**
М.	12817	138	1601	2926	6518	640	911	**83**
Ж.	**13862**	**847**	**2533**	**3480**	**5346**	**702**	**860**	**94**

Табела 8, Образовна структура према полу

На основу података о образовној стуктури становништва, може се уочити да је женска популација доминантнија у ниже образовним групацијама. Ово се посебно односи на групације становништва без основног образовања, где женска популација чини 86% посматране категорије.

5.2.5. Етничка структура становништва

Од укупног броја становника 92,24% чине Срби, најбројније националне мањине су Власи са 2.55%, потом Роми чији проценат износи 1,34, док је бројност осталих мањина знатно нижа или неодређена.

Извор: Републички завод за статистику

Националност	Број	Националност	Број
Срби	28268	Бошњаци	7
Власи	782	Руси	3
Роми	412	Мађари	3
Македонци	59	Украјинци	2
Хрвати	40	Албанци	2
Црногорци	30	Немци	1
Југословени	28	Словаци	1
Румуни	24	Остало	33
Словенци	14	Регион.	8
Бугари	13	Не изјашњава се	405
Муслимани	9	Непознато	490
Горанци	8	/	/

Табела 9, Етничка структура становништва

5.3. Становништво према економској активности

5.3.1. Запосленост становништва

Општина Ћуприја је након 2003. године забележила пораст броја запослених, па је 2006. године проценат увећан за 38,3% у односу на 2003. годину. Учешће женске популације је током посматраног периода осцилирало за око 50%.

Подаци из 2015. године показују малу осцилацију у броју запослених у односу на 2011., док се број запослених у 2016. и 2017. поново увећао отварањем нових радних места.

Извор: Репубички завод за статистику [23]

Година	Запослени		Запослени у пред., устан., задругама и др. организац.	Лица која самост. обављају делатност	Бр. запосл. на 1000 стан.	
	Укупно	жене (%)			Укупно	Запослени у пред., устан., задруг. и др. организац.
2001.	6885	48,8	6302	583	182	166
2002.	6508	49,2	6007	501	194	179
2003.	6021	50	5534	487	180	166
2004.	7157	47,2	6633	524	216	200
2005.	7147	48	6629	518	217	202
2006.	8330	51,5	6078	2252	256	187
2011.	6362	49,2	4878	1484	206	42
2015.	6318	50,3	4776	1542	213	161
2016.	6750	/	4953	1353	230	169
2017.	7139	/	5276	1430	247	182

Табела 10, Запосленост становништва општине Ћуприја

5.3.1.1. Запослени према секторима привредне делатности

Према истраживању о регистрованој запослености које је засновано на комбиновању података *Централног регистра обавезног социјалног осигурања* (ЦРОСО) и *Статистичког пословног регистра* (СПР), годишњи просек, израчунат као аритметичка средина броја запослених за 12 месеци[24] показује следеће:

Извор: Репубички завод за статистику[25]

Регистрована запосленост по секторима делатности		
Сектор делатности	**%**	**Бр. запослених**
Прерађивачка индустрија	20,70	1388
Здравствена и социјална заштита	19,85	1331
Трговина на велико и мало и поправка моторних возила	15,34	1029
Образовање	8,56	574

[23] *Општине и региони у Републици Србији, 2015.,2016.,2017.*,прво издање, Београд, Милана Ракића 5, Републички завод за статистику. доступно на: http://www.stat.gov.rs/oblasti/stanovnistvo/ [приступљено: 30. Августа 2018]

[24] *Општине и региони у Републици Србији, 2017.*стр 150-151, прво.издање. Београд, Милана Ракића 5, Републички завод за статистику. доступно на: http://www.stat.gov.rs/oblasti/stanovnistvo/ [приступљено: 30. Августа 2018]

[25]Ibid

Грађевинарство	7,32	491
Државна управа и обавезно социјално осигурање	7,10	476
Услуге смештаја и исхране	3,83	257
Саобраћај и складиштење	3,22	216
Стручне, научне, иновационе и техничке делатности	3,10	208
Снабдевање водом и управљање отпадним водама	3,03	203
Уметност, забава и рекреација	1,79	120
Остале услужне делатности	1,74	117
Снабдевање ел.енергијом, гасом и паром	1,22	82
Финансијске делатности и делатност осигурања	1,21	81
Пољопривреда, шумарство и рибарство	0,86	58
Информисање и комуникације	0,54	36
Административне и помоћне услужне делатности	0,49	33
Остало	0,10	7

Табела 11, Регистрована запосленост по секторима делатности

Ако се посматра структура запослених према секторима привредне делатности, највећи број запослених ради у сектору прерађивачке индустрије – 20,7%. Високо учешће у укупном броју запослених има и сектор здравства и социјалне заштите – 19,85%, као и трговина на велико и мало и поправка моторних возила, укупно 15,34%.

Поред напред наведених привредних грана, последњих година на територији општине Ћуприја, проценат броја запослених је порастао захваљујући и новим производним погонима у области текстилне индустрије.[26]

5.3.2. Незапосленост становништва

Према подацима *Завода за статистику (Табела12)* од 2001. године, па до последње евиденције 2017. године, забележено да број незапослених лица осцилира. Највећи проценат запосленог становништва забележен је 2006.године, када је и број становника био већи.[27]

[26]Извор: Национална служба за запошљавање, филијала Јагодина, испостава Ћуприја, август 2018.

[27] Наведене податке треба узети са резервом, јер одређени број незапослених лица није евидентиран на тржишту рада, док је са друге стране одређени број пријављених лица радно активан, али не и евидентиран од стране *Националне службе за запошљавање*.

За последње три године, бележи се да је у општини Ћуприја најнижа стопа незапослености била 2015.године. Године 2016, порастао је број незапослених који су регистровани на тржишту рада, да би 2017.године стопа незапослености поново опала.[28]

5.3.2.1. Незапосленост у Ћуприји у последње 3 године

Извор: Национална служба за запошљавање

Незапослени	**2017**	**2016**	**2015**
Број незапослених по годинама (последње 3 год.)	3747	3836	3671

Табела 12, Број незапослених у општини Ћуприја у 2015.,2016., и 2017.години

5.3.2.2. Незапосленост по старосној структури

Највише пријављених становника на евиденцији *Националне службе за запошљавање*, обухвата популацију од 18 до 35 година

Извор: Национална служба за запошљавање

Незапослени	**18-35**	**36-45**	**46-55**	**56-65**	**преко 65**
Број незапослених особа према старосној структури (регистрованих на тржишту рада)	1039	762	798	744	/

Табела 13, Незапосленост по старосној структури

5.3.2.3. Незапосленост по степену стручне спреме

Извор: Национална служба за запошљавање

Незапосленост по степену стручне спреме									
I степен 4 разреда основне школе	II степен основна школа	III степ. ССС	IV степ. ССС	V степ. ВКВ ССС	VI степ. ВШС виша школа	VII степен / ВСС висока стручна спрема	VII-1 степен Специ-јалиста	VII-2 Степен Магистр./ Мастер	VIII Степен / Докторат
Број незапослених особа према степену стручног образовања (регистрованих на тржишту рада)									
1155	108	676	1135	35	73	83	215	1	/

Табела 14, Незапосленост по степену стручне спреме

[28] *Ibid*

5.4. Здравствена заштита

Организована здравствена заштита у општини Ћуприја постоји више од 130 година. Указом Милана Обреновића из 1879. године, а на предлог војног лекара Владана Ђорђевића, ћупријска болница добила је значај окружне болнице. Овакав статус се задржао до децембра 2007.године, када је тадашња институција *Здравственог центра* добила статус *Опште болнице*. Општина Ћуприја данас, поседује мрежу здравствених установа која се састоји од *Завода за јавно здравље Ћуприја Поморавље , Опште болнице, Дома здравља* и седам сеоских амбуланти.

5.4.1. Општа болница Ћуприја

Прва цивилна болница у Поморављу, основана је у Ћуприји 1881. године, а окружна 1906. У то време била је то најмодернија и најсавременија болница. Данас ова установа у оквиру здравствене делатности пружа превентиве и социјално-медицинске, дијагностичке, терапијске и рехабилитационе услуге у обиму који одговарају потребама и захтевима популације.

Општа болница данас, организована је кроз четири целине, 38 одељења и служби, одн. кроз три сектора и вансекторске службе.

5.4.1.1. Организациона структура опште болнице Ћуприја

ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА ОПШТЕ БОЛНИЦЕ ЋУПРИЈА ПО СЕКТОРИМА			
ИНТЕРНИСТИЧКИ СЕКТОР	**ХИРУШКИ СЕКТОР**	**СЕКТОР СЛУЖБИ ЗА ДИЈАГНОСТИКУ И ПОДРШКУ**	**ВАНСЕКТОРСКЕ СЛУЖБЕ**
Ендокринологија	Одељење опште хирургије	Служба за ЦТ дијагностику	Одељење гинекологије
Кардиологија	Одељење ортопедије са трауматологијом	Рендген кабинет	Акушерско одељење
Гастроенетерологија	Одељење урологије	Служба НМР дијагностике	Одсек неонатологије
Одељење за лечење инфективних болести	Одељење пластичне хирургије	Кабинет за ултразвук	Служба педијатрије
Пнеумофизиологија	Очно одељење	Служба за лабораторијско-биохемијске анализе	Служба психијатрије
Нефрологија са одељењем за хемодијализом	Оториноларинголошко одељење	Служба нуклеарне медицине	Служба за продужено лечење и негу са физикалном

			медицином и рехабилитацијом
Неурологија	Регионални центар за третман и лечење опекотина	Служба за анестезију и реанимацију	
Онкологија са центром за хемиотерапију	Одсек за неурохирургију	Служба за патохистологију	
Дерматовенерологија	Одсек васкуларне хирургије	Служба за судску медицину	
	Одсек наксиофацијалне хирургије	Служба трансфузиологије	
		Пријемно тријажно оделење	
		Служба социјалне медицине	
		Служба за медицинско снабдевање	

Табела 15, Организациона структура опште болнице Ћуприја

5.4.2. Дом здравља Ћуприја

Дом здравља у Ћуприји обавља здравствену делатност на примарном нивоу. У овој установи запошљено је 38 лекара, 52 медицинске сестре, 5 здравствених сарадника, 12 лабораторијских техничара, 6 стоматолога, 8 зубних техничара и 30 службеника за обављање правних, економско-финансијских, техничких и других послова.[29]

5.4.2.1. Организациона структура Дома здравља[30]

ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА ДОМА ЗДРАВЉА У ЋУПРИЈИ	
1.	Служба за здравствену заштиту одраслих
2.	Служба за кућно лечење и негу
3.	Служба за здравствену заштиту жена
4.	Служба за лабораторијску дијагностику
5.	Служба за хитну медицинску помоћ
6.	Служба за здравствену заштиту деце и омладине
7.	Служба за стоматолошку здравствену заштиту
8.	Служба за правне ,економско-финансијске,техничке послове и др.

Табела 16, Организациона структура Дома здравља

Дом здравља Ћуприја, током целе године кроз систематске прегледе и планиране разговоре и предавања организује превентивне активности и изложбе у малим групама,

[29] Извор: подаци добијени из Дома здравља Ћуприја, 27.- 30.август.2018.године
[30] *Ibid*

као што су штетност употребе алкохола дувана и других психоактивних супстанци.

Тренутна ситуација у *Дому здравља* у Ћуприји поставља ову институцију у неравноправан положај. Оснивачка права над домовима здравља и апотекарским установама која су пренета са републичког нивоа на покрајинске, градске и општинске власти од јануара 2007. године, а у складу са *Законом о здравственој заштити* из 2005.године[31] допринела су додатним проблемима у организацији ове установе.

Нови *Закон о здравственој заштити* препознаје овај проблем, па се одредбама новог закона предвиђа обједињени регистар свих здравствених установа на примарном нивоу здравствене заштите. Овај закон предвиђа увођење рационалније организације здравствених установа. У здравствени систем поново ће се увести здравствени центри из разлога целисходности, односно ради боље организације рада, боље искоришћености и расположивости кадрова, простора и опреме. Реализацијом ових активности, омогућиће се спајање заједничких немедицинских и медицинских делатности, укључујући и дијагностичке и специјалистичке. Пракса је показала да је постојање здравствених центара рационалније него постојање дома здравља и болнице као одвојених здравствених установа, па ће планом мреже бити предвиђено који ће здравствени центри чији ће оснивач бити република постојати.[32]

5.4.3. Завод за јавно здравље Ћуприја *Поморавље*

Завод за јавно здравље Ћуприја Поморавље је мултидисциплинарни сервис који пружа сет услуга и брине о јавном здрављу становника Ћуприје и Поморавског округа. Основан је 3. јуна 1954. године и функционише као самостална здравствена установа која покрива подручје од шест општина, укључујући Деспотовац, Параћин, Рековац, Свилајнац, Јагодину и Ћуприју. Завод континуирано ради на спречавању, сузбијању и раној дијагностици обољевања становништва, детекцији фактора животне средине и на промоцији здравља и здравих стилова живота.

[31] Закон о здравственој заштити, Сл.гласник РС, бр. 107/2005, 72/2009 – др. Закон 88/2010, 99/2010, 57/2011, 119/2012, 45/2013 – др.закон 93/2014, 96/2015, 106/2015 и 113/2017 –др.закон, чл.48, 94, 100, 264, доступно на: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zdravstvenoj_zastiti.html, , [приступљено: 27. Августа 2018].

[32] Нацрт Закона о здравственој заштити, чл.28, доступно на: https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/301216/301216-vest16.html https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/210916/210916-vest8.html [приступљено: 27. Августа 2018].

У својој организацији поред *Одељења за хигијену и хуману екологију*, постоје и центри за: промоцију здравља, за анализу здравствене заштите, за контролу и превенцију болести и четири лабораторије од којих је једна мобилна.

- Одељење за хигијену и хуману екологију ЗЗЈЗ Ћуприја *Поморавље*, бави се планирањем исхране појединих категорија осигураника, прегледом пацијената и прописивањем дијететског режима у који је све чешће укључена и омладина.

- У саставу *Центра за контролу и превенцију болести* ЗЗЈЗ Ћуприја *Поморавље,* налази се добровољно, поверљиво саветовање и тестирање на *HIV*

Поред свакодневних радних активности, ЗЗЈЗ Ћуприја *Поморавље*, у области здравља, обележава и важне националне и интернационалне дане и догађаје.

Извор: Завод за јавно здравље Поморавље Ћуприја

Календар здравља, ЗЗЈЗ Поморавље		
Месец	**Дан**	**Догађај**
Јануар	21.-28. јануар	Европска недеља превенције рака грлића материце
	31. јануар	Национални дан без дуванског дима
Фебруар	4. фебруар	Светски дан борбе против рака
Март	22. март	Светски дан вода
	24.март	Светски дан борбе против туберкулозе
Април	7. април	Светски дан здравља
	20. април	Међународни дан заштите од буке
	22. април	Дан планете земље
	28. април	Светски дан безбедности на раду
	Трећа недеља априла	Европска недеља имунизације
	Четврта недеља априла	Недеља превенције повреда у саобраћају
Мај	5. мај	Међународни дан бабица
	10.мај	Међународни дан физичке активности “Кретањем до здравља“
	11.мај	Национални дан добровољних давалаца крви
	15. мај	Међународни дан породице
	19. мај	Светски дан борбе против хепатитиса
	22. мај	Међународни дан биолошке разноврсности
	31. мај	Светски дан без дуванског дима
	Трећа недеља маја	Национална недеља здравља уста и зуба
Јун	5. јун	Светски дан човекове околине
	26. јун	Међународни дан против злоупотребе и кријумчарења дроге
Јул	11. јул	Светски дан становништва
Август	Прва недеља августа	Светска недеља дојења
	12. август	Међународни дан младих
Септембар	10. септембар	Светски дан превенције самоубистава

	24. септембар	Светски дан срца (недеља у трећој недељи септембра)
	Четрдесета недеља у г.	Национална недеља промоције дојења
Октобар/ Национални месец правилне исхране	1.октобар	Међународни дан старих
	10. октобар	Светски дан менталног здравља
	15. октобар	Светски дан чистих руку
	16. октобар	Светски дан хране
	17. октобар	Међународни дан борбе против сиромаштва
Новембар /Месец борбе против бол. зависности	14.новембар	Светски дан борбе против шећерне болести
	15. новембар	Међународни дан борбе против опструктивне болести плућа
	20. новембар	Међународни дан детета
Децембар	1.децембар	Светски дан борбе против ХІВ/АІДС-а
	3.децембар	Међународни дан са посебним потребама

Табела 17, Календар здравља ЗЗЈЗ Поморавље

5.5. Социјална заштита

Носиоци социјалне политике у општини Ћуприја су локална самоуправа, *Национална служба за запошљавање, Центар за социјални рад*, стална радна тела СО Ћуприја, *Црвени крст* и друге НВО.

У циљу унапређења социјалне политике, општина Ћуприја је 2015.године, усвојила *Стратегију социјалне политике општине Ћуприја* за период од 2015. до 2020.године.

5.5.1. Стратегија социјалне политике општине Ћуприја 2015 - 2020

Општина Ћуприја је јануара 2015. године усвојила је стратешки документ из области социјалне политике који је израђен са циљем да допринесе побољшању услова живота социјално угрожених грађана. Овим документом, дефинисано је пет приоритетних области у које су укључени *Роми, Старија лица, Особе са инвалидитетом, Деца и омладина, Незапослена лица и Избегла и интерно расељена лица.*

Код приоритетне области која се односи на *Роме*, може се издвојити да у градском насељу постоје три ромска насеља: Вашариште, Брана, Железничка станица. Сва три насеља нису у урбаном делу града и углавном су сиромашна и нехигијенска. У њима је смештено преко 95% ромског становништва, док је само мали број (око 5%) настањен у

урбаном делу града.[33] Кроз своје циљеве, *Стратегијом социјалне политике општине Ћуприја* предлаже се побољшање животних и здравствених услова и стварање могућности за образовање свих генерација.

На основу анализе демографске структуре становништва на подручју општине Ћуприја у 2015.години било је укупно 19 малолетних лица ментално заосталих, ометених у физичком развоју као и оних са комбинованим сметњама. У посматраном трогодишњем периоду, уочен је пораст броја малолетних лица угрожених породичном ситуацијом, као и број малолетних лица са поремећајима у понашању. Код пунолетних особа приметан је тренд раста материјално необезбеђених који су физички и психички ометени, као и код лица са поремећајима у понашању.

Циљеви предвиђени *Стратегијом социјалне политике општине Ћуприја* који се односе на приоритетну област *Лица са инвалидитетом* усмерени су на развијање и стварање услова за унапређење квалитета живота и на обезбеђивање подршке при запошљавању особа са инвалидитетом.

Код приоритетне области која се односи на *Децу и омладину*, истиче се да су низак животни стандард, незапосленост, пласирање новокомпонованих културних вредности, вербална агресија и слично, позадина главног проблема овог приоритета. Податак из *Стратегије социјалне политике општине Ћуприја* указује на то да број корисника на активној евиденцији уписаних у регистар ЦСР обухвата 41% деце и омладине до 25 година старости, од укупног броја свих корисника. На основу анализе слабости код приоритетне области: *Деца и омладина*, наведено је да је неопходно унапређење здравствено васпитног рада у саветовалиштима и на терену, покретање иницијативе за побољшање опште безбедности у граду и обезбеђивање услова за активацију младих.

5.5.2. Национална служба за запошљавање

На територији општине Ћуприја послује *Национална служба за запошљавање* са својом испоставом. Послови који се обављају у овој испостави су брига о незапосленима, посредовање у запошљавању, евиденција у области запошљавања, спровођење мера активне политике запошљавања и слично. *НСЗ* у Ћуприји, усклађује понуду и тражњу на

[33] Стратегија социјалне политике општине Ћуприја 2015-2020., Сл.гласник СО Ћуприја, бр.01, стр.22, 02.02.2015.год., доступно на: http://www.cuprija.rs/lat/dokumenta/sluzbeni_glasnik/904-sluzbeni-glasnik-opstine-cuprija-2015-godina.html

тржишту рада, посредује између предузећа, центара за обуку и школа, има активну улогу у развоју локалних стратегија и програма запошљавања, организује обуке и обезбеђује новчану надокнаду за време незапослености.

5.5.3. Центар за социјални рад

Центар за социјални рад у Ћуприји постоји од 1958.године и као установа социјалне заштите бави се пословима за остваривање заштитне функције породице, помаже при успостављању услова за самостални живот, обезбеђује средства за материјално необезбеђена лица, обавља послове социјалне заштите, помаже у остваривању права на додатак за помоћ и негу другог лица, има овлашћења при старатељству, усвојењу, хранитељству, открива и прати проблеме грађана и промене у области социјалне заштите и обавља остале послове утврђене законом и одлуком Скупштине општине Ћуприја.

5.5.3.1. Корисници услуга центара социјалне заштите

У посматраном трогодишњем периоду (од 2013. до 2015..године) међу корисницима социјалне заштите више је било пунолетних, него малолетних особа. Највећи број корисника забележен је у 2015. години, укупно 2.839 пунолетних, што је 4 пута више од регистрованих малолетних особа.

Извор: Стратегија социјалне политике општине Ћуприја и ЦСР

Малолетна лица[34]							
Год.	Укупно	Угрожени породичном ситуацијом	Са поремећајима у понашању	Ментално заостали	Ометени у физичком развоју	Са комбинов. сметњама	Остали
2005	593	178	107	21	3	6	278
2006	395	83	190	21	3	8	90
2007	468	113	99	8	-	1	247
2013	510	299	191	6	6	8	/
2014	598	323	224	4	6	6	/
2015	646	374	261	7	5	7	/
2016	481	/	/	/	/	/	/

[34] Подаци који се односе на период од 2005. до 2015.године, преузети су Стратегије социјалне политике општине Ћуприја, Подаци за 2016. - 2017. , достављени су из Центра за социјални рад Ћуприја, 06.септембра 2018.

2017	504	148	29	8	5	9	/
Пунолетна лица[35]							
Год.	Укупно		Физички и психички ометена лица	Материјално необезбеђена лица	Незбринута лица	Остарела лица	Остали
2005	968	-	97	361	98	375	37
2006	856	-	76	385	86	202	55
2007	1110	-	42	477	111	369	101
2013	2324	513	61	1336	/	688	/
2014	2672	586	78	1490	/	734	/
2015	2839	621	84	1987	/	782	/
2016	2885	/	/	/	/	/	/
2017	3163		167	1882	/	1477	/

Табела 18, Корисници услуга социјалне заштите у општини Ћуприја

Последњих година ЦСР са партнерским установама и невладиним организацијама, реализује алтернативне програме у области послова социјалне политике и на тај начин излази у сусрет социјалним потребама грађана.

5.5.4. Црвени крст у Ћуприји

Организација *Црвеног крста* у Ћуприји спаја све кључне актере у процесу социјалне заштите. Основни циљ *Црвеног крста* у Ћуприји је да олакша људску патњу са задатком да пружи помоћ угроженим лицима у случају ратних сукоба, природних, еколошких или других несрећа, шири знање о Међународном хуманитарном праву, пружи помоћ у случају потреба за социјалном заштитом и збрињавањем, и утиче на унапређење хуманитарних вредности друштва.

Црвени крст у Ћуприји, поред активности помагања најугроженијим лицима и припреме свакодневних оброка у *Народној кухињи*, сваке године у сарадњи са *Центром за социјални рад*, уручује хуманитарну помоћ најугроженијим домаћинствима, укључујући пакете за хигијену и прехрану. Поред ових активности, учествује у организацији и едукацији програма за безбедност деце и омладине у саобраћају, у едукацији пружања прве помоћи и добровољном давању крви и организује волонтерске акције.

[35] *Ibid*

5.5.4.1. Календар активности Црвеног крста у Ћуприји / 2018

Извор: Црвени крст Ћуприја

Месец	Датум	Назив догађаја
Јануар		Акција *Један пакетић пуно љубави*
	21-28.јан.	Европска недеља превенције рака грлића материце
	31.јан.	Национални дан без дуванског дима
Фебруар	4.феб.	Светски дан борбе против рака
	6.феб.	обележавање 142. године од оснивања Црвеног крста Србије
Март		Национални месец борбе против рака
	24.март	Светски дан борбе против туберкулозе
Април	4.април	Међународни дан подизања свести јавности о опасности од мина
	7.април	Светски дан здравља
	23. – 29. април	Недеља Уједињених Нација посвећена општој безбедности на путевима
	28. април	Светски дан заштите и здравља на раду
Мај	8. мај	обележавање Међународног дана Црвеног крста
	8 – 15. мај	Недеља Црвеног крста
		Акција „Пакет за новорођену бебу“
	11.мај	Национални дан ДДК
	31.мај	Светски дан без дуванског дима
Јун	14.јун	Светски дан ДДК
	15.јун	Светски дан борбе против злостављања старијих
	20.јун	Светски дан избеглица
	26.јун	Међународни дан борбе против злоупотребе и незаконите трговине дрогама
Јул	12.јул	Међународни дан младих
	19.јул	Светски хуманитарни дан
	30.јул	Међународни дан Борбе против трговине људима
		Летње активности подмлатка и омладине
Август	19.август	Светски дан хуманости
	30.август	Светски дан несталих лица
		Летње активности подмлатка и омладине
Септембар	1-7.септембра	Акција Безбедност деце у саобраћају
	10. септембар	Светски дан прве помоћи
	14.сеп.-17.окт.	Месец солидарности
	14-21.септембар	Недеља солидарности
	21. септембар	Светски дан Алцхајмерове болести

	27. септембар	Светски дан срца
		Акција „Солидарност на делу“ – током Месеца солидарности
		Државно такмичење екипа Црвеног крста у пружању прве помоћи и у реалистичком приказу повреда стања и обољења
Октобар	1.октобар	Међународни дан старијих особа
	2. октобар	Међународни дан ненасиља
	1-7.октобра	Дечја недеља
	10. октобар	Међународни дан менталног здравља
	13. октобар	Међународни дан смањења ризика од катастрофа
	16. октобар	Светски дан хране
	17. октобар	Међународни дан сузбијања сиромаштва
	18. октобар	Европски дан борбе против трговине људима
		Међународни Сајам књига у Београду
Новембар		Месец борбе против болести зависности
	12. новембар	Светски дан борбе против запаљења плућа
	16. новембар	Међународни дан толеранције
	19. новембар	Светски дан сећања на жртве саобраћајних незгода
Децембар	1.децембар	Светски дан борбе против ХИВ/АИДС-а
	5. децембар	Међународни дан волонтера
	10. децембар	Дан људских права
	18. децембар	Међународни дан миграната
	20. децембар	Светски дан солидарности

Табела 19, Календар активности Црвеног крста у општини Ћуприја

5.6. Образовање

У Ћуприји постоје четири основне школе са још 12 школских подручних јединица, предшколаска установа *Дечја радост* са 4 вртића у граду и 5 сеоских одељења, три средње, једна висока школа струковних студија и две музичке од којих је једна сврстана у школе од посебног националног значаја *Школа за музичке таленте.*

5.6.1. Табеларни преглед предшколских установа 2018 / 2019[36]

Извор: ПУ Дечја радост

Назив институције	Локација	Број васпитача	Број деце корисника	
			до 5 часова	11 часова
Вртић Лептирић	Градско насеље Ћуприја	16	/	192

[36] Подаци су достављени из *ПУ Дечја радост*, 3. Септембра 2018.године

Вртић Шећерко	Градско насеље Ћуприја	11	15	124
Вртић Бамби	Градско насеље Ћуприја	10	/	127
Вртић Невен	Градско насеље Ћуприја	8	/	99
Вртић Петар Пан	Мијатовац	2	6	10
Вртић Полетарац	Јовац	2	9	21
Вртић Звончица	Вирине	1	7	/
Вртић Сење	Сење	1	6	/
Вртић Крушар	Крушар	1	7	/
Централна кухиња се налази у вртићу Лептирић, а служба за заједничке послове у вртићу Бамби				

Табела 20, Преглед предшколских установау бројно стање деце у општини Ћуприја

5.6.2. Табеларни преглед основних школа 2018 / 2019[37]

Извор: Основне шлоле у Ћуприји

Назив школе	Локација	Број наставника	Број ученика	Број ученика по разредима							
				I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
ОШ *Ђура Јакшић*	Ћуприја	49	553	61	59	62	68	87	72	73	71
	Јовац	18	76	2	12	5	14	9	9	12	13
	Остриковац	3	15	2	6	5	2				
	Иванковац	4	13	1	5	4	3				
	Бигреница	3	3			2	1				
ОШ *Вук Караџић*	Ћуприја	66	417	37	38	56	46	50	71	60	59
	Крушар	19	91	7	9	12	10	19	7	10	17
	Исаково	1	4	1	0	1	2				
	Влашка	1	6	1	2	1	2				
	Батинац	1	8	1	2	1	4				
ОШ *13.*	Ћуприја	46	510	31	36	58	58	71	83	78	95

[37] Подаци су достављени из свих основних школа 04.,11 и 12.септембра 2018.године,
Подаци из Школе за основно музичко образовање, достављени су: 14.септембра 2018.године

октобар	Супска	6	39	10	14	7	8				
	Мијатовац	7	34	10	11	7	6				
	Вирине	4	11	2	5	1	3				
	Сење	17	39	5	4	8	3	7	6	3	3
Школа за основно музичко образовање *Душан Сковран*											
Назив школе	Локација	**Број наставника**	**Број ученика**	Припремни разред	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	
Нижа музичка школа	Ћуприја	14	190	21	64	27	28	18	25	7	

Табела 21, Преглед основних школа и бројно стање ученика у општини Ћуприја

Школа за основно музичко образовање *Душан Сковран* има адекватан простор за потребе музичке школе. У њој се налази и концертна сала једна је од најбољих у земљи. Ово је једина вишенаменска сала у граду која се користи за концерте, позоришне представе, филмске пројекције, наступе, свечане седнице, а за своје потребе користе је све установе у граду. Након дугогодишњег коришћења и нередовног улагања створила се потреба за адаптацијом овог простора, где је потебно уредити ентеријер, пресвући седишта, средити мокри чвор, уградити квалитетнији систем за грејање и вентилацију, увести климатизацију, расвету и сл.

5.6.3. Средњошколско образовање

На територији општине Ћуприја, постоје три средње школе: *Гимназија*, *Техничка школа Ћуприја* и *Медицинска школа.*

5.6.3.1. Табеларни преглед средњих школа у Ћуприји 2018 / 2019[38]

Извор: Средње шлоле у Ћуприји

Назив школе	**Број наставника / предавача**	**Број ученика**	**Број ученика по смеровима/разредима**				
			смер	**I**	**II**	**III**	**IV**
Медицинска школа	66	508	Медицинска сестра-техничар	60	35	35	70
			Физиотерапеутски техничар	29	34	32	33

[38] Подаци су достављени из свих средњих школа 04.,07. и 11.септембра 2018.године

			Лабораторијски техничар	32	29	35	32
			Здравствени неговатељ	/	/	20	/
			Медицинска сестра васпитач	/	32	/	/
			Укупно	121	130	122	135
Гимназија	35	339	Општи	87	91	77	84
Техничка школа	43	290	Комбиновано одељење:				
			Бравар заваривач и	13	14	/	/
			Механичар моторних возила	11	/	/	/
			Возач моторних возила	/	/	21	/
			Техничар друмског саобраћаја	30	22	30	50
			Техничар унутрашњег транспорта	28	26	22	23

Табела 22, Преглед срењих школа по смеровима и бројном стању ученика у општини Ћуприја

5.6.3.2. Гимназија

Гимназија је најстарија школа у Ћуприји. Почела је са радом септемба 1909. У то време Србија је имала само 21 гимназију од којих је једна била у Ћуприји. Гимназија је од тада мењала називе, локације, у ратним периодима престајала са радом или била измештана, све до 1927. када је добила своју зграду у којој се и данас налази.

Данас у Гимназији ради високообразовани и стручни кадар. Школа у први разред уписује ученике у 3 одељења општег смера, а настава се изводи у 12 учионица и 10 кабинета који су солидно опремљени. У школи постоји више секција, а уводе се и изборни програми и пројектна настава обухваћена реформом школе. Оно што гимназији недостаје јесте одбојкашки терен у дворишту, како би се комплетирао комплекс отворених терена за физичко васпитање.

5.6.3.3. Техничка школа Ћуприја

Техничка школа у Ћуприји ради у складу са привредним делатностима града. Располаже кабинетом за информатику и саобраћај, возним парком од два аутомобила, камионом за обуку ученика и радионицом за практичну наставу у области машинства и саобраћаја. *Техничка школа Ћуприја* је једина у округу која нуди образовање у области саобраћаја. У овој установи заступљено је 5 смерова: смер за техничара друмског саобраћаја, смер техничар унитрашњег транспорта, смер за возача моторних возила, смер за бравара-заваривача и механичара моторних возила.

У подручју рада *Машинство и обрада метала*, од 2018.године уведен је и смер *бравар-заваривач* у трогодишњем трајању. Ученици овог профила се школују по систему дуалног образовања у сарадњи са локалном привредом из ове области, при чему се акценат ставља на практичну наставу и оспособљавање младих за посао.

Средња техничка школа у Ћуприји располаже основним намештајем који је углавном дотрајао, кров прокишњава и потребно га је санирати, а улазна врата која су прилично оштећена, заменити. Оно што највише недостаје овој установи јесте фискултурна сала чији недостатак отежава извођење наставе физичког васпитања у зимском периоду.

Ученици средње техничке школе, поред формалне наставе, активни су и у рецитарској секцији, хип хопу, новинарској секцији и предузетништву. Школа има и школског психолога, који активно обавља свој посао и помаже ученицима у сазревању и суочавању са проблемима.

5.6.3.4. Медицинска школа у Ћуприји

Медицинска школа у Ћуприји постоји тачно 60 година. Основана је 1958.године услед велике потребе за стручним кадровима у области здравства. У то време Ћуприја је имала велики *Здравствени центар* са мањком медицинског особља, па је била јасна потреба за оснивањем ове установе.

Медицинска школа у Ћуприји, оспособљава ученике из области здравства и социјалне заштите, као и за наставак школовања на више, високе школе и факултете. Школу тренутно похађају ђаци на следећим образовним профилима:

- Медицинска сестра – техничар

- Лабораторијски техничар
- Физиотерапеутски техничар
- Здравствени неговатељ
- Медицинска сестра васпитач

У Медицинској школи, настава се одвија у кабинетима и лабораторијама у школи и у здравственим установама у граду. У овој установи, организују се секције у којима учествује 43% ученика. Најактивније и најмасовније су спортске секције, драмска, плесна, рецитаторска и секција *Црвеног крста*. У школи не постоји саветовалиште за младе, али постоје оформљени тимови, који пружају подршку ученицима у решавању проблема од злостављања и насиља, у борби против наркоманије, тим за инклузију и тим за кризне ситуације. Велику улогу у активностима има и ђачки парламент који спроводи низ активности, укључујући и организацију разних трибина и предавања усмерених на примерима добре праксе. Оно што школи недостаје јесте опремљеност новијом опремом у кабинетима, надоградња простора за два кабинета, реконструкција фискултурне сале, набавка нове опреме и адаптација мокрог чвора у истом објекту.

5.6.3.5. Школа од посебног националног значаја-Школа за музичке таленте

Школа за музичке таленте у Ћуприји, спада међу најбоље установе овог типа у свету. Јединствена по изванредним ђачким успесима, у њој се образују ученици по посебном плану и програму. Основана је 1973. године по узору на *Централну музичку школу у Москви* и *Јехуди Мењухин у Лондону*. Има за циљ да изузетно музички надарену децу, образује у професионалне музичаре. У овој установи која је интернатског типа, школовање траје десет година и ученици паралелно похађају општеобразовну наставу и савладавају интезиван програм музичког образовања, што подразумева двоструко већи број часова него у другим школама. У току свог школовања, ови млади таленти стичу опште образовање, основно музичко и средње. Школа је гудачког смера и у њој се похађа настава на гудачким инструментима на виолини, виоли, виолончелу и контрабасу. Установа ради под патронатом *Факултета музичке уметности у Београду* и има статус школе од посебног националног значаја.

- *Бројно стање ученика по разредима музичке наставе у 2018.години*[39]:

Извор: Школа за музичке таленте

Разред	Припремни	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	укупно
Број ученика	3	11	3	7	6	5	6	19	10	7	5	82

Табела 23, Бројно стање ученика по разредима музичке наставе у ШЗМТ

- *Бројно стање ученика по разредима општеобразовне наставе у 2018.години*

ИИзвор: Школа за музичке таленте

Разред	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	слободњаци	укупно
Број ученика	1	2	11	4	7	4	3	12	15	11	12	82

Табела 24, Бројно стање ученика по разерима општеобразовне наставе у ШЗМТ

Од свог оснивања, па до 1989.године, Школа за музичке таленте користила је просторије школе за Основно музичко образовање Душан Сковран. Године 1989. преселила се у наменски изграђен објекат, прилагођен потребама школе. Овај објекат простире се на 4.800м², и располаже 31 кабинетом за инструменталну наставу, специјализованим учионицама за теоријске предмете, камерном салом, библиотеком, медијатеком, интернатом и сл.

Основне проблеме које школа истиче као приоритете везују се за недостатак инструмената и сређивање терена за кошарку. Школи недостаје контрабас и сређивање терена које би било вишеструко корисно, будући да школа нема фискултурну салу.[40]

5.6.4. Високо образовање

5.6.4.1. Висока медицинска школа струковних студија Ћуприја

Висока медицинска школа струковних студија у Ћуприји почела је са радом 1998. године, као Виша медицинска школа оснивањем три смера: Виша медицинска сестра техничар, Виши физиотерапеут и Виши радиолошки техничар. Број смерова ускоро је почео да се повећава, па је већ 2000/2001.године добила смер Виша гинеколошко-акушерска сестра, 2002/2003 Вишег медицинског техничара инструментара, 2003/2004 Вишег техничара козметичара, када и прелази на студирање од шест семестара. Школа је 2005/2006

[39] Подаци о бројном стању ученика у Школи за музичке таленте, достављени су: 06.септембра 2018.године
[40] Подаци о приоритетима у Школи за музичке таленте, достављени су 06.септембра 2018.године

добила још два смера Вишег техничара анестетичара и Вишег фармацеутског техничара. До тада је ова установа користила просторије других образовних институција, да би се од 2005. године уселила у свој простор, нови објекат потпуно опремљен, на 6300м².

Усвајањем Закона о високом образовању 2005.године и усвајањем болоњске декларације, школа 2007.године добија дозволу за рад као Висока медицинска школа струковних студија. Школу у овом тренутку похађа 2432 студента на пет акредитованих студијских програма основних струковних студија и то:

- Струковна медицинска сестра
- Струковни физиотерапеут
- Струковни медицински радиолог
- Струковна медицинска сестра бабица
- Струковни фармацеут

Извор: Висока медицинска школа струковних студија[41]

Назив школе	Број студената	Број студената по смеровима	
		смер	
Висока медицинска школа струковних студија	2432	Струковна медицинска сестра	1005
		Струковни физиотерапеут	626
		Струковни медицински радиолог	483
		Струковна медицинска сестра бабица	118
		Струковни фармацеут	200

Табела 25, Бројно стање студената по смеровима у Високој медицинској школи у Ћуприји

5.6.5. НОУ ФЕСТ / Сајам образовања

НОУ ФЕСТ је сајам образовања који се већ шест година одржава у Ћуприји. Циљ сајма је да будуће студенте и средњошколце упозна са њиховим могућностима након завршетка основног и средњег образовања. Млади су у прилици да на једном месту погледају понуде свих универзитета, сазнају све о интересном програму и одлуче у ком правцу ће се развијати њихова академска и средњошколска усмерења. Млади често нису сигурни у ком ће се правцу одвијати њихова будућност, зато сајам има вишеструку функицију, да им уштеди време и новац и усмери их на прави одабир будуће професије. Сајам траје два

[41] Подаци о бројном стању ученика у Високој медицинској школи, достављени су: 07.септембра 2018.године

дана и поред средњошколских и високошколских понуда и презентација, одржавају се и научна предавања.

5.7. Култура

Ћуприја је у 19. веку имала слабо развијен друштвени живот. Овај период обележила су повремена гостовања по неког путујућег позоришта. Егзистирали су само црквено певачко друштво *Морава* и читаоница која је основана 1864. године. Нешто више активности у Ћуприји у овом периоду било је око чешког *Соколског друштва* које је имало развијен друштвени и забавни живот, своју школу и луткарско позориште.

Већ почетком прошлог века ситуација у граду се мења. Најпре је основано културно-уметничко друштво *Душан Поповић* у оквиру ког су постојали драмска секција и хор. Често су спровођене разне активности, приредбе и игранке и скоро увек са одређеним уметничким програмом. У каснијем периоду 1938. године, осниван је Културно-просветни клуб на иницијативу Живке Дамњановић који је углавном обухватао интелектуалце и студенте. Овај клуб је своју активност развијао преко месне народне читаонице, библиотеке, оркестра и хора. Организоване су разне позоришне представе, предавања из области уметности, као и читања самосталних радова. Након другог светског рата, културна понуда града се конкретизује и Ћуприја добија своју препознатљиву форму.

Данас поред традиционалних манифестација попут *Матићевих дана, Видовданских свечаности*, установе задужене за културу у Ћуприји, свакодневно организују и низ других садржаја.

За реализацију већине културних и едукативних дешавања у Ћуприји током читаве године, задужене су: *Установа културе Ћуприја, Народна библиотека Душан Матић* и *Музеј Хореум Марги – Равно*.

5.7.1. Установа културе Ћуприја

Носилац културних дешавања у граду је Установа културе Ћуприја која ради од 2015. године, али као предузеће које се бави организацијом културних догађаја постоји од 1946. године и континуирано ради под разним називима. *Установа културе Ћуприја* организује позоришне, филмске, изложбене, музичке, дечје и едукативне програме. Ова организација запошљава 9 радника, финансира се из буџета општине, али остварује и сопствене приходе.

Приликом планирања програма, *Установа културе Ћуприја* покушава да задовољи културне потребе и укусе становништва свих популација и старосних група. Спроводи анкетирање међу становништвом како би се стекао бољи преглед интерсовања у области културних садржаја, и на основу сумираних резултата планира културни програм за наредну годину.

5.7.2. Народна библиотека Душан Матић Ћуприја

Народна библиотека Душан Матић својеврсни је наследник првог читалишта које је отворено још 1868. године. Фонд библиотеке броји више од 55.000 наслова, од тога 33.000 у *Одељењу за одрасле*, 11.000 у *Дечјем одељењу* и нешто више од 11.000 у *Одељењу стручног и научног фонда*.

При библиотеци се налази спомен соба Душана Матића у којој је смештен део његове заовставштине. Библиотека организује манифестацију *Матићеви дани* и низ других културно-образовних програма.

5.7.3. Музеј Хореум Марги-Равно Ћуприја

Са богатом археолошком и историјском збирком, музеј је 1955.године усељен у једну од најлепших зграда у моравском стилу. Године 1965., након изливања реке Раванице, зграда музеја претрпела је огромну штету и музеј бива затворен. Већи део експоната који се до тада налазио у музеју је нестао. Један део сачуваног археолошког материјала, налази се у *Народном музеју у Београду*, други у *Завичајном музеју у Јагодини*, док је мањи део остао у Ћуприји. Од тада, па све до 1993.године, град археолошких налазишта није имао музеј.

Захваљујући ископинама римског града, у Ћуприји се поново оживљава овај вид културе и музеј 1993.године добија локацију у саставу самог налазишта**.** Сталну поставку музеја данас чине експонати археолошке, историјске, нумизматичке и етнографске збирке, са акцентом на археолошку.

5.7.4. Споменици културе

На територији општине Ћуприја постоји више споменика културе од којих поједини, попут манастира *Раваница* имају висок национални значај.

5.7.4.1. Манастир Раваница

Манастир Раваница један је од најзначајнијих споменика српске средњовековне архитектуре. Сама црква зидана неизменично каменом и опеком, посвећена је Вазнесењу Господњем. Саграђена је између 1376. и 1381. године и по стилу градње припада тзв. *Моравској школи* византијске архитектуре. Карактерише је префињена камена пластика, богати украси на прозорима и сводовима од којих се посебно издваја елегантна розета на западном зиду цркве. Цркву је штитило јако утврђење са седам пиргова- кула које су завршене непосредно пре или после Косовске битке.

Манастир Раваница је задужбина кнеза Лазара који је за подизање манастира издвојио сопствена средства, а самом манастиру за издржавање даровао велике поседе. У *Раваничкој повељи* чији оригинал није сачуван, али су сачувана два преписа, један у *Музеју Српске Православне цркве* и други у *Болоњи*, детаљно су наведени сви поседи и имања које је српски кнез оставио манастирској братији.

Живопис цркве је слабо сачуван, али је посебно важна ктиторска композиција на којој су приказани кнез Лазар и књегиња Милица са децом Стефаном и Вуком. На западном зиду наоса налази се прилично очувана фреска *Свети ратници*.

У задужбину коју је подизао за живота кнез Лазар није сахрањен одмах *после Косовске битке*. Тек 1392. године у дугој процесији која је кренула са Косова остаци српског кнеза пренети су у манастир где су остали све до 1690. године када су нове историјске околности натерале манастирске монахе да тело кнеза Лазара пренесу прво у Сент Андреју у Угарској, а онда у манастир *Врдник*. Од 1942. године мошти српског кнеза налазиле су се у *Саборној цркви*, да би коначно 1989. године на 600-ту годишњицу *Косовског боја* нашле мир у задужбини коју је сам кнез себи намењио.

Манастир Раваница је 1948.године утврђен за непоретно културно добро *Одлуком завода за научно проучавање споменика културе Београд* (бр.304/48 од 05.03.1948.год), а категорисан за културно добро од изузетног значаја 07.04.1979.год (Сл.Гл.СРС бр.14/79)[42]

[42] Завод за заштиту споменика културе Крагујевац, *Манастир Раваница*, доступно на: http://www.kulturnonasledje.com/manastir-ravanica.html [приступљено: 27. августа 2018].

Од споменика културе великог националног значаја поред манастира треба навести и налазиште *Horreum Margi* и локалитет *Иванковац*, посвећен бици из Првог српског устанка.

5.7.4.2. Археолошко налазиште Horreum Margi

Остатке римског града *Horreum Margi* први је скицирао аустроугарски археолог Феликс Филип Емануел Каниц 1861.године. Прва археолошка испитивања спроведена су шездесетих година прошлог века, а након откривања остатака североисточне куле 1989. године у центру Ћуприје, истраживања су настављена у више наврата. Ова истраживања показала су да се насеље *Horreum Margi* простире на 9 хектара, али и да је 80% на територији касарне, што онемогућава даља истраживања у том делу налазишта.

Североисточна кула каструма *Horreum Margi* је доступан локалитет и налази се у центру града у склопу *Музеја Horreum Margi – Равно – Ћуприја*. Истраживања су показала да је насеље основано почетком 2.века и опасано бедемима почетком 3.века, док је стара фортификација проширена ка западу почетком 4.века. [43]

Град је постојао као занатско-трговински центар, а у 4. веку у њему је отворена и царска радионица за израду оружја. Антички град је уништен средином 5. века у хунској најезди.[44]

Античко утврђење *Horreum Margi* је 1990. године проглашено за културно добро, као археолошко налазиште одлуком Скупштине општине Ћуприја бр.06-153/90-01 од 22.11.1990.године.[45]

5.7.4.3. Спомен парк Иванковац

Године 1805. дошло је до боја на Иванковцу где су учествовали српски устаници на челу са Карађорђем и Миленком Стојковићем са једне и турске војске са друге стране. Био је то први отворени окршај Срба против турске царевине који је имао снажан утицај на даљи ток Првог српског устанка. Централно место овог културно-историјског локалитета, чини иванковачки споменик подигнут 1951. године у спомен на пале устанике. Споменик је

[43] Археолошки институт Београд, *Хореум Марги Равно Ћуприја*, доступно на: http://www.ai.ac.rs/projekti?K=1&ID=13 [приступљено: 27. августа 2018].
[44] Завод за заштиту споменика културе Крагујевац, *Археолошко налазиште Хореум Марги*, доступно на: http://kulturnonasledje.com/arheolosko-nalaziste-anticko-utvrdjenje-horreum-margi.html
[45] *Ibid*

израђен у форми тростепене пирамиде од камених блокова, са попрсјем Миленка Стојковића на врху. [46]

Шанчеви на иванковачком брду, утврђени су за културно добро *Одлуком Завода за заштиту и научно проучавање споменика културе Београд* бр.233/50 од 08.03.1950.године. *Српска академија наука и уметности САНУ*, '70-тих година израдила је монографију као помоћ при изграђивању културно-историјског споменика[47], а убрзо је и спомен парк категорисан као културно добро од великог значаја (Сл.гласник РС бр.14/79).[48]

5.7.4.4. Остали археолошки локалитети

Поред напред наведених споменика културе, на територији општине налази се још неколико споменика културе и читав низ археолошких локалитета. Неки од њих су:

Археолошки локалитети	
Стублина	Лоцирана је у селу Супска код Ћуприје. Истраживања су показала велики значај овог локалитета у оквиру винчанске еволуције.
Краљево поље	Иванковачка река, 5 км североисточно од Ћуприје –утврђено је да се ради о неолитском насељу дубине до 1,3 м.
Ордиште	Ордиште је неолитско насеље винчанског типа и налази се на 5-ом км североисточно од градског насеља.
Софора	Софора је још једно неолитско насеље чији су налази у приватном власништву и нису публиковани.
Римски мост	Од римског војног утврђења Horreum Margi остали су трагови римског моста на реци Морави, где се при ниском водостају реке у води виде четири стуба висине од око једног метра.
Локалитет Супска	Још један локалитет из доба неолита у селу Супска, који је за сада незаштићен и где је потребно покренути поновна истраживања, како би се омогућила даља анализа и формирање неолитског археолошког парка.

Табела 26, Остали археолошки локалитети у општини Ћуприја

[46] Завод за заштиту споменика културе Крагујевац, Шанчеви из Првог српског устанка на Иванковцу, доступно на: http://www.kulturnonasledje.com/znamenito-mesto-%C5%A1an%C4%8Devi-na-ivankovcu.html
[47] Чубриловић, В., 1979. *Бој на Иванковцу 1805.године*. прво издање. Нови Сад: Српска академија наука и уметности и Скупштина општине Ћуприја., стр.7-11
[48] *Ibid*

5.7.5. Манифестације у области културе

5.7.5.1. Видовдански дани

Свечаности организоване поводом Видовдана, одржавају се сваке године на простору манастира Раваница. *Туристичка организација општине Ћуприја* за ову манифестацију испланира разноврстан програм који својим садржајем варира из године у годину, али је увек директно ослоњен на историјску позадину и сам повод прославе. Манифестација се одржава у знак сећања на *Косовски бој* и погибију кнеза Лазара и зато се обележава на Видовдан у његовој задужбини, у порти манастира *Раваница*.

5.7.5.2. Обележавање боја на Иванковцу

У обележавање годишњице од боја на Иванковцу, поред *Одбора за неговање традиција ослободилачких ратова Србије Владе РС*, сваке године у организацији учествије и општина Ћуприја (*Музеј Хореум Марги Равно Ћуприја* и *Туристичка организација*) где се крај споменика Миленка Стојковића положе ловорови венци и одају државне и војне почасти. Бој на Иванковцу 1805.године, представља једну од најзначајнијих и највећих победа у читавом раздобљу Првог српског устанка. Ова годишњица се традиционално обележава сваке године 18.августа.

5.7.5.3. Ноћ музеја

Ноћ музеја представља јединствени културни спектакл који се сваке године одржава у мају у оквиру *Европске ноћи музеја*. Седиште ове манифестације је у Паризу, а у Србији се одржава више од десет година. Уз добро расположење, осмехе и ентузијазам *Ноћ музеја* се од 2012. године обележава и у Ћуприји. Сваки пут са другим тематским садржајем за реализацију овог културно уметничког догађаја, задужен је *музеј Хореум Марги Равно Ћуприја.*

5.7.5.4. Музеји за 10

Манифестација *Музеји за 10*, је националног карактера која се четири године одржава у Србији и обухвата: *Међународни дан музеја* 18.маја, *Европску ноћ музеја* 19.маја и *Националну недељу музеја*. Сваке године манифестацији се прикључује све више учесника, а од 2017. године и Музеј Хореум Марги Равно Ћуприја. Манифестација

обухвата изложбе, радионице предавања и низ других садржаја, док је тема сваке године другачија.

5.7.5.5. Дечји карневал

Дечји карневал одржава се сваке године у организацији предшколске установе Дечја радост, а под покровитељством општине Ћуприја. У оквиру ове манифестације око 300 малишана тематски се маскира и након дефилеа кроз главну улицу гледаоцима представља плесне тачке. Дечји карневал се одржава последње недеље маја месеца.

5.7.5.6. Културно лето

Културно лето је најсадржајнија годишња манифестација, коју организује *Установа културе Ћуприја* и траје континуирано два месеца (јул и август). Програм је праћен филмским пројекцијама на отвореном, позоришним представама, кабареима, концертима класичне, *evergreen* и поп музике, као и трибинама и предавањима за љубитеље историје. У оквиру Културног лета организују се и манифестације које укључују *Видовданске свечаности* и *обележавање годишњице Боја на Иванковцу*, вишедневне креативне радионице за децу и омладину и фестивал фолклора међународног карактера.

5.7.5.7. Матићеви дани

Манифестација *Матићеви дани* се већ 37.година одржава у Ћуприји у знак сећања на Душана Матића, родоначелника надреализма српске књижевности, песника, романсијера и прозисте. Први пут манифестација је организована 1982. године. Од тада се традиционално одржава сваке године, средином септембра. Манифестација има за циљ да окупи уметнике и децу на књижевном, позоришном, музичком, ликовном и филмском стваралаштву као заједничким обележјима свестране стваралачке личности Душана Матића. Организатор манифестације је *Народна библиотека Душан Матић*. Програм манифестације обухвата округли сто, позоришне представе,концерт, изложбу слика, док се младом песнику до 30 година старости, за најбољу прву збирку песама, уручује се награда *Матићев шал*.

5.7.6. Календар културних дешавања[49]

Месец	Период/ датум	Назив	Организатор	Сарадници

[49] Подаци добијени 06.септембра 2018. из Музеја Хореум Марги Равно Ћуприја и Установе културе Ћуприја

		манифестације		
Јануар				
	1-4.недеље	*Филмске пројекције*	Установа културе	Филмски дистрибутери
	1 позоришна представа	*Позоришни програм*	Установа културе	Професионална позоришта
Фебруар				
	28.2.	*Национални дан књиге*	Библиотека	
	1-4.недеље	*Филмске пројекције*	Установа културе	Филмски дистрибутери
	1 позоришна представа	*Позоришни програм*	Установа културе	Професионална позоришта
Март				
	15-16.март	*НОУ ФЕСТ*	НОУ тим	Општина Ћуприја, СЦ АДА, ТОЋ
	1-4.недеље	*Филмске пројекције*	Установа културе	Филмски дистрибутери
	1позоришна представа	*Позоришни програм*	Установа културе	Професионална позоришта
	Почетак марта – крај школске године	*Школа гитаре*	Установа културе	Стручни сарадници из области уметности
	20.3.	*Светски дан поезије*	Библиотека	
Април				
	2.4.	*Међународни дан дечје књиге*	Библиотека	
	1-4.недеље	*Филмске пројекције*	Установа културе	Филмски дистрибутери
	1позоришна представа	*Позоришни програм*	Установа културе	Професионална позоришта
	13.4.	*Свети у Раваници Христос Воскресе радост донесе*	ПУ *Дечја радост*,	Музеј, ТОЋ, Библиотека *Душан Матић*
	23.4.	*Библиотека ноћу-Ћуприја будна уз књигу*	Библиотека	
	20.4.	*Изложба фотографија*	Установа културе	
	22.4.	*Концерт музичких талената*	Установа културе	Школа за музичке таленте
Мај				
	2.недеља	*Ноћ музеја*	Музеј	ТОЋ,Библиотека
	3-4 недеља	*Музеји за 10*	Музеј	
	1-4.недеље	*Филмске пројекције*	Установа културе	Филмски дистрибутери
	9. мај	*Светски дан ЕУ / Дан еутеке*	Библиотека	

	1 позоришна представа	*Позоришни програм*	Установа културе	Професионална позоришта
	Половина маја	*Школа глуме за почетнике*	Установа културе	Стручни сарадници из области уметности
	22-26. мај	*Фестивал глуме Дечија сцена*	Установа културе	ПУ Дечја радост и основне школе
	Последња недеља маја	*Карневал*	ПУ „Дечја радост“	Општина Ћуприја
Јун				
	9.6-10.6.	*Дипломски концерт*	Школа за музичке таленте	
	Прва половина јуна	*Концерти, јавни часови, позоришне представе*	Установа културе	Основне и средње школе
	1-4.недеље	*Филмске пројекције*	Установа културе	Филмски дистрибутери
	1 позоришна представа	*Позоришни програм*	Установа културе	Професионална позоришта
	20.6.	*Завршни концерт*	ШОМО *Душан Сковран*	
	26-29	*Видовдански дани*	ТОЋ	Музеј,библиотека *Установа културе*
Јул				
	почетак јула 2.7.	*Креативне радионице за децу Доба савезништва, предавање*	Установа културе	ПУ,Основне и средње школе, стручни сарадници
	3.јул- 29.август	*Лети све лети*	Библиотека	
	1 – 4. недеље	*Културно лето* (радионице, трибине, концерти, позоришне представе,биоскоп на отвореном, кабареи)	Установа културе	Стручни сарадници и агенције
	1-4.недеље	*Филмске пројекције*	Установа културе	Филмски дистрибутери
	1 позоришна представа	*Позоришни програм*	Установа културе	Професионална позоришта
	12.7.	*Морава моје море*	Еколошки покрет, Завичајни клуб ликовних уметника Ћуприје	ТОЋ, Библиотека
	Друга половина јула	*Међународни Фестивал фолклора*	Установа културе, ТОЋ	
	3.недеља јула	*Изложба студената Факултета уметности Ниш*	Музеј	Факултет уметности Ниш
Август				
	12.8.	*Дан младих*	КЗМ, Савет за младе и спорт	Музеј , *ТОЋ, Библиотека*
	18.8.	*Годишњица на*	Музеј	ТОЋ, СУБНОР

		Иванковцу		
	22.08.	*Изложа Art to go jazzy*	Музеј	Удружење младих Артеф из Ниша
	1-4.недеље	*Креативне радионице за децу*	Установа културе	ПУ ,основне и средње школе , креативни стручни сарадници
	1-4.недеље	*Културно лето* (филмски, позоришни и музички програм)	Установа културе	
Септембар				
	8.9-11.9.	*Матићеви дани*	Библиотека	Музеј, Установа културе
Октобар				
	13.10.	*Дан општине Ћуприја*	Општина Ћуприја	Музеј , *ТОЋ, Библиотека* Установа културе
	28.10.	*Дан школских библиотека*	Библиотека	
	4.недеља	*Трибина: историјска тема*	Установа културе	
	1-4.недеље	*Креативне радионице за децу*	Установа културе	ПУ, основне школе
	1-4.недеље	*Филмске пројекције*	Установа културе	Филмски дистрибутери
	1 позоришна представа	*Позоришни програм*	Установа културе	Професионална позоришта
Новембар				
	5-9.11	*Вукова недеља*	Библиотека	
	1-4 недеље	*Годишња колективна изложба Ћупријских уметника*	Завичајни клуб ликовних уметника Ћуприје	Музеј
	1-4 недеље	*филмски прогам*	Установа културе	Филмски дистрибутери
	1 позоришна представа	*Позоришни програм*	Установа културе	Професионална позоришта
Децембар				
	1-4.недеље	*Филмске пројекције*	Установа културе	Филмски дистрибутери
	1 позоришна представа	*Позоришни програм*	Установа културе	Професионална позоришта
	29.12.	*Дан народне библиотеке Душан Матић Ћуприја*	Библиотека	
	31.12.	*Дочек Нове године*	ТОЋ	
	крај месеца	*Завршни концерт ученика ШЗМТ*	Установа културе	Школа за музичке таленте Ћуприја

Табела 27, Календар културних дешавања у општини Ћуприја

5.8. Туризам

На ушћу реке Раванице у Велику Мораву са добрим географским положајем, налази се Ћуприја дестинација позната по музици и атлетици, по природним лепотама и јединственом културно-историјском наслеђу. Овај град поред напред наведених споменика културе и *Школе за музичке таленте*, нуди и друге туристичке занимљивости. За развој туристичке понуде, као и програма за развој туризма, а у складу са локалним и националним стратешким документима, задужена је *Туристичка организација општине Ћуприја*.

5.8.1. Туристичка организација општине Ћуприја

Туристичка организација општине Ћуприја основана је 2002. године одлуком Скупштине општине, док је са радом почела 2009. године. Основна улога јој је унапређење туризма у општини и активан развој туристичке понуде града и његове околине. Са све занимљивијим туристичким садржајима, укључујући и низ манифестација током зимског и летњег периода, *Туристичка организација општине Ћуприја* ради и на унапређењу излетничког, спортско-рекреацијског, гастрономског и манифестацијског туризма.

Са само два запослена службеника, ова организација је током 2018. године организовала и била учесник многих дешавања како би што квалитетније обогатила понуду општине и учинила Ћуприју значајном туристичком дестинацијом Србије.

5.8.2. Културно-историјски туризам

Општина Ћуприја има велики потенцијал за развој културно–историјског туризма захваљујући свом богатом историјском наслеђу. Напред наведени локалитети *Манастир Раваница, Спомен парк на Иванковцу* и *Археолошко налазиште Horreum Margi* свакако заузимају централно место у туристичкој понуди града. Ова три локалитета, поред ђачких екскурзија, често посећују и туристи из иностранства. Млади су све више заинтересовани за посету овим локацијама, а програм обогаћује и све занимљивији излетнички и спортско-рекреацијски туризам.

5.8.2.1. Културно-историјске манифестације

Од културно-историјских манифестација у граду, поред *обележавања годишњице од боја на Иванковцу* 18.августа, најзначајнији су *Видовдански дани* који се одржавају сваке

године од 26. до 29.јуна у порти манастира *Раваница*. Туристичка организација општине Ћуприја вишедневним, одлично припремљеним програмом, неретко окупи неколико хиљада посетилаца. Поред јединственог културног, историјског и духовног садржаја, уз програм за омладину и одрасле има припремљен и забавни програм за децу. Ова манифестација која се организује у прелепом окружењу манастира *Раваница*, све више окупља и туристе из иностранства.

Оба датума значајна су за историју Срба и везују се за вишевековну борбу против *Османског царства*.

5.8.3. Манифестациони, излетнички и спортско-рекреацијски туризам

Манифестациони, излетнички и спортско-рекреацијски туризам у Ћуприји, постаје све популарнији последњих година. Обале реке Велике Мораве, кампинг *Морава, Моравски парк,* прелепа природа надомак Ћуприје, река Раваница која извире надомак манастира, пећина у њеном окружењу и однедавно отворен спортско-рекреативни аеродром све су интересантнији домаћим и посетиоцима из иностранства.

5.8.3.1. Мото кампинг Морава у Ћуприји

Мото кампинг Морава је простор на левој обали реке Велике Мораве уређен зарад спортско-рекреацијских и туристичких манифестација, на ком се сваке године окупи велики број љубитеља природе посебно током летњег периода. Кампинг је уређен тако да поред излетничког простора и простора за камповање, има трим стазу, урбани мобилијар, плажу, терен за одбојку и фудбал на песку и концертни простор одговарајућег капацитета намењен великим манифестацијама забавног карактера са могућношћу постављања пунктова за продају хране и пића. На овој локацији, сваке године одржава се међународни мото скуп, који неретко окупи и по неколико хиљада бајкера и дупло више посетилаца. За омладину се организује музички фестивал, камперског и едукативног типа, док љубитељи природе и спортских рекреација свих узраста, могу уживати у уређеном спортском и излетничком амбијенту од априла до октобра месеца.

5.8.3.2. Моравски парк

Моравски парк, одувек је представљао омиљено место Ћупричана. Последњих година на овој локацији са десне обале Велике Мораве, одржава се велики број културних, едукативних, спортско-рекреативних, такмичарских и изложбених манифестација.

Моравски парк, поред уређеног шеталишта, поседује и простор за одржавање различитих манифестација, амфитеатар на отвореном и игралиште за најмлађе.

5.8.3.3. Излетиште Вавило

Излетиште Вавило налази се надомак Ћуприје, у непосредној близини *Манастира Раваница*. Ова локација током лета и првомајских празника представља омиљено излетиште омладине Ћуприје. Излетиште је окружено шумом и налази се на уређеном простору поред реке, а до њега се може доћи аутом.

5.8.3.4. Туристичко пешачка стаза Видиковац

Туристичко пешачка стаза *Видиковац* налази се недалеко од манастира Раваница. Стаза је сврстана у лаке стазе и за око 45минута, може се обићи 3.62км. Полазна тачка почиње са 253м надморске висине и завршава се на 425м. Путања пролази поред манастирских винограда, Мисиркине колибе и ловачке чесме. Стаза је маркирана и приступачна за све узрасте и физичке кондиције.

5.8.4. Туристичке манифестације

Последњих година манифестациони туризам заузима све већу улогу у овој привредној делатности. Обале Велике Мораве представљају занимљиву туристичку дестинацију, посебно због манифестација као што су *Цреваријада* и *Мото скуп* коју годишње посети по неколико хиљада људи. Незаобилазне су и манифестације попут *Дечјег карневала, Матићевих дана, Ноћи музеја, Међународних уличних трка, обележавања Видовдана* и сл.

5.8.4.1. Цреваријада

Оно што карактерише становнике Ћуприје када се говори о кулинарству, јесте организовање манифестације *Цреваријада*, која се традиционално сваке године одржава у граду. Занимиљива и несвакидашња, сваке године окупи по неколико хиљада посетилаца на десној обали Велике Мораве, у Моравском парку у Ћуприји. Цреваријада је гастрономска манифестација која се већ 11 година одржава у Ћуприји. Одвајкада су Ћупричани познати по производњи црева, па одатле и замисао да се споји традиционално и модерно, прошлост и садашњост. У Моравском парку у Ћуприји, сваке године окупи се неколико десетина екипа које се такмиче у припреми јела од црева свако

по свом рецепту. Манифестација је забавно-такмичарског карактера, а одржава се у знак сећања на старе занатлије овог града, због чега су Ћупричани и прозвани цреварима.

5.8.4.2. Изађи ми на теглу

Још једна гастрономска атракција која се одржава у Ћуприји јесте национална манифестација *Изађи ми на теглу*. Овај највећи гастрономски караван на Балкану, који се већ пет година одржава у Србији окупља љубитеље ајвара широм земље како би се такмичили у припремању овог специјалитета. Мештани Ћуприје се већ другу годину придружују каравану у ком учествује више од 30 градова у Србији. Манифестација се одржава у периоду од друге половине августа до друге недеље октобра.

5.8.4.3. Мото скуп

Мото скуп - Мото клуб *Iron bridge* из Ћуприје сваке године организује интернационални мото-скуп. Ова манифестација траје три дана и одржава се на локацији *Мото кампинга Морава* у Ћуприји на левој обали реке Велике Мораве. Ово је најпосећенија манифестација у граду која окупи око 10.000 посетилаца и неколико хиљада бајкера. За бајкере се организује смештај у кампу, а најатрактивнија дешавања су дефиле градом, *stunt show*, бајкерске игре као и многобројни рок концерти. Мото скуп се организује крајем јуна и до сада је организован седам пута.

5.8.4.4. TRIBE Фест

TRIBE фест је фестивал електронске музике рођен из омладинског кампа, који се одржава у другој недељи августа. Камп садржи активности скројене за младе, као што су радионице, едукације, спортске и рекреативне игре, плесне и фитнес радионице. *TRIBE* фест организује *Удружење младих Ћуприја*, а у манифестацији учествује велики број омладинских организација из целе Србије.

5.8.4.5. Морава моје море

Манифестација *Морава моје море* организује се у летњем периоду у Моравском парку у Ћуприји. Главни организатор ове манифестације је невладина организација *Европски покрет*, која у сарадњи са локалном самоуправом и *Туристичком организацијом општине Ћуприја*, већ девет година подиже свест грађана о значају заштите животне средине, пре свега кроз очување река. На тему екологије организују се креативне

радионице, промовише се спорт као здрав начин живота док се мештани могу надметати у различитим забавним дисциплинама.

5.8.5. Спортски туризам

Циљ развоја спортског туризма у општини Ћуприја је да кроз истицање квалитета спорта као туристичке атракције повећа број туриста, брендира град и утиче на развој привреде. Ћуприја је одувек била позната као град спорта, град атлетике, па је зато у развој ове туристичке гране укључено више актера који заједно организују низ манифестација и дешавања у области спорта. Неке од манифестација које су заступљене на територији Ћуприје су:

5.8.5.1. Међународна улична трка Меморијал Александар Петровић

Традиционална међународна улична трка која носи назив *Меморијал Александар Петровић,* одржава се у Ћуприји више од 70 година. Ово је једна од најпознатијих уличних трка у Европи и најстарија на Балкану. Организује се сваке године у оквиру обележавања *Дана општине Ћуприја*, 13.октобра.

5.8.5.2. Спортско лето

Спортско лето је манифестација која се већ неколико година одржава у Ћуприји и обухвата низ дешавања у периоду од месеца јуна до краја августа. Традиционално се сваке године у оквиру спортског лета одржава *Бициклијада* којом се обилазе сеоска насеља општине, а учесници могу бити сви љубитељи вожње бициклом, независно од година старости. Поред бициклијаде, организују се и друга дешавања попут *турнира у футскоцкама* (турнир дублова у тенису ногама), *спортски излет, сеоске олимпијске игре, кошаркашки турнир, фудбалски турнир, 3 на 3 турнир у баскету* и још многе активности које су намењене како снажнијем делу популације, тако и припадницама нежнијег пола и наравно најмлађима којима је прилагођен занимљив и забавни спортски програм. Спортско лето организује *Спортски савез Ћуприје* у сарадњи са *СЦ АДА Ћуприја*.

5.8.5.3. Државно првенство у навигацији - Аероклуб Ћуприја

Ове године 2018., регистровањем спортског аеродрома у Добричеву код Ћуприје, *Ваздухопловни савез Србије* и *Аероклуб Ћуприја*, уз подршку *Министарства омладине и*

спорта и *општине Ћуприја*, организовали су првенство Србије у навигацији и прецизном слетању за ултра лаке летилице. Више од 30 пилота надметало се у категоријама ултралаки авион, моторни змај и жирикоптер. Ову манифестацију посетило је неколико хиљада људи, а узимајући у обзир да се аеродром налази на путу Ћуприја – манастир Раваница, који се модернизује, биће од великог значаја и за туристички и за привредни развој општине.

5.8.5.4. Риболовачки куп

Риболов у Ћуприји постоји више од пола века. Многобројне су награде које су мештани деценијама освајали на државним и међународним такмичењима. Будући да град лежи на две реке, *Туристичка организација општине Ћуприја*, организује Риболовачки куп *Мост куп*, који је установљен по свим мерилима светских риболовачких манифестација. Туристичка организација општине Ћуприја организује овај дводневни куп последњих дана лета, а учесници могу да се такмиче у три дисциплине: удицом на пловак и фидер и у вараличарењу.

5.8.5.5. Моравска регата

Моравска регата је периодична манифестација која се одржава у летњем периоду од 28. јуна до 7. јула од *Видовдана* до *Ивањдана*. У организацији је друштва *Моравске тајне* и *Српски веслачи,* а одвија се на релацији Сталаћ – Костолац.

5.9. Спорт

Спорт као делатност од посебног значаја треба да испуни своју наглашену друштвену мисију која поред такмичарског има важан васпитни, здравствени, културни и социјални аспект.

5.9.1. Спорт у Ћуприји кроз историју

Спорт у Ћуприји има традицију дужу од једног века. Крајем 19. и почетком 20.века почели су да се оснивају први клубови и развија спорт у Ћуприји. Градско стрелиште изграђено је 1887.године, а први фудбалски клуб *Морава* основан је 1918.године. У предратном периоду били су значајни СК *Славија*, СК *Омладинац* и СК *Грађански*, док је први затворени спортски објекат изграђен у кругу фабрике шећера 1923. године. Овај простор користио се све до отварања *Соколског дома* 1939.године.

До Другог светског рата масовност доживљавају шах, фудбал и гимнастика, расте интересовање младих и према атлетским спортским дисциплинама и развијају се бројна стрељачка друштва.

Први фудбалски стадион након Другог светског рата изграђен је крајем четрдесетих у насељу Славија, док је Ћуприја градски стадион са атлетском стазом добила 1954.године. Исте године изграђен је и базен фабрике шећера у насељу Славија. Био је то један од најбољих пливачких центара у Србији са расветом за вечерње пливачке приредбе. Престао је са радом 1980, реконструисан 1998. и кратко стављен у функцију. Комплетном адаптацијом објекта од 2014. године, базен на Славији поново ради по највећим међународним стандардима.

5.9.2. Носиоци спортских дешавања у општини Ћуприја

Носиоци спортских дешавања у Ћуприји су *Спортски савез Ћуприје* и СЦ *АДА* Ћуприја. У граду постоје два фудбалска стадиона, хала спортова АДА, Соколски дом Ћуприја, два пливачка базена, неколико тениских игралишта, стрелиште, атлетска кружна и крос стаза.

5.9.2.1. Спортски центар АДА Ћуприја

Спортски центар АДА, постоји више од тридесет година, али као установа ради од 2016.године. *СЦ АДА* домаћин је бројним образовним, спортским и туристичким манифестацијама. Центар располаже халом спортова *АДА* са 1800 места за гледаоце, *Соколским домом Ћуприја* који осим спортске сале, поседује и отворене спортске терене за кошарку, рукомет и тенис са капацитетом трибина за гледаоце од 800 места за седење, спортским комплексом *Славија* са базенима и 4 тениска терена са земљаном подлогом и затвореним стрелиштем за мали калибар и ваздушну пушку.

5.9.2.2. Спортски савез Ћуприје

Спортски савез Ћуприје је невладина организација која организује спортске манифестације и такмичења, ствара услове за развој спорта у Ћуприји посебно код омладине, остварује међуградске и међународне спортске сарадње, пружа подршку рекреативном спорту, школском спорту и предузима активности на афирмацији духа олимпизма. *ССЋ* подстиче фер плеј, ради на унапређењу васпитног, образовног и стручног рада у спорту, бори се против лажирања, насиља, недоличног понашања и допинга у спорту и заузима се за здраво, безбедно, фер, толерантно, етички прихватљиво

и одговорно друштвено окружење.[50] Спортски савез око спровођења својих активности, сарађује са локалном самоуправом Ћуприја, са спортским клубовима Ћуприје, *Спортским центром АДА*, *Канцеларијом за младе*, школама и *Туристичком организацијом општине Ћуприја*.

5.9.2.3. Спортски клубови у Ћуприји 2018.године[51]

Назив клуба	**Грана спорта**	**Ранг такмичења**	**Бр. чланова**	**Највећи успеси**
ОАК Морава	Атлетика		50	3 првака Европе 50 државних првака
Аероклуб Ћуприја	Ваздухопловни спорт		20	
Градски стрељачки клуб Ћуприја 1887	Стрељаштво		45	
СК ВОЋ	Стрељаштво	Регионална и републичка	79	Јуниорски првак Србије
СК Живка Дамјановић	Стрељаштво	Регионална и републичка	235	
ЖОК Равно-Ћуприја	Одбојка		55	
Омладински кошаркашки клуб Ћуприја	Кошарка		600	
КБК Шећеранац	Кик бокс клуб		26	
КББ Relax GYM	Боди билдинг		50	
КК Кнез Лазар Ћуприја	кошаркашки		32	
Рукометни клуб Раднички	Рукомет		79	
Тениски клуб Славија	Тенис		256	
ТК Мијатовац	тенис		73	
СТК Мост Ћуприја	Стони тенис		22	
ФСЋ Ћуприја	Фудбал		990	
ФК Морава 1918	Фудбал	Поморавска окружна лига	203	Једна сезона у 2.лиги
ФК Јединство-Мијатовац	Фудбал	Зона *Запад* Окружна кад.лига Окружна пион.лига	85	

[50] Спортски савез Ћуприје, *Нови Статут ССЋ,* доступно на: http://www.ssc.org.rs/images/dokumenta/statut2017.pdf [приступљено: 11.септембра 2018].
[51] Подаци се односе на 2018.годину и добијени су из Спортског савеза Ћуприје

ФК Младост-Јовац	Фудбал	Међуопштинска лига југ	45	
ФК Полет 1946Сење	Фудбал	Међуопштинска лига југ	44	
ФК Будућност	Фудбал		41	
ФК Виола 035 Ћуприја	Фудбал	ФСРИС друга лига пионира и петлића *Север*	80	
ФК Славија 2015	Фудбал		39	
ФК Борац Паљане	Фудбал	Међуопштинска лига југ	/	
ФК ОФК Батинац Батинац	Фудбал	Окружна лига ФСПО	50	
ФК Супска Супска	Фудбал	Општинска лига	42	
ФК Моравац Крушар	Фудбал	Међуопштинска лига Југ	36	
ФК Слога 2013 Исаково	Фудбал	Општинска лига	50	
ФК Поморавље 1948 Остриковац	Фудбал	Међуопштинска лига југ	50	
ФК Добричево 1955	Фудбал	Општинска лига	36	
Шах клуб Раднички	Шах	Српска лига исток	42	Једна сезона у 2.лиги
Шах клуб Морава-Супска	Шах		30	
ШК Врач Влашка	Шах		30	
ВПК Славија 1953	Ватерполо		20	
Соколско друштво			3	
ББК Само натурал			3	
Narayana Yoga	Јога		3	

Табела 28, Спортски клубови у Ћуприји

Од свих регистрованих спортких клубова на територији општине, посебно треба издвојити Атлетски клуб *Морава* из ког су потекли бројни домаћи, европски и светски шампиони.

5.9.3. Атлетика у Ћуприји

Први атлетски клуб у Ћуприји основали су Чеси који су овде дошли да граде и воде фабрику шећера давне 1911. године. Од тада, у ових 107 година организованог бављења атлетиком, Ћуприја је дала више од 60 репрезентативаца. Крупним словима српске, југословенске и светске атлетике исписана су имена Вере Николић, Снежане Пајкић и Драгана Здравковића, као и врхунског стручњака у краљици спортова професора

Александра Петровића, чије име данас носи најстарија улична трка на Балкану, која се по 73.пут одржава у Ћуприји.

Колико је Ћуприја задужила српску и југословенску атлетику, говори и *Атлетски савез Србије* истичући прве особе као атлетске легенде, две спортске хероине које су потекле из Ћуприје: Веру Николић за коју се вреди подсетити да је чак 1084 дана била најбржа на свету на 800 метара, и Снежану Пајкић, чијег се европског злата освојеног у Сплиту 1990. године на 1.500 метара још увек добро сећамо. Наравно ту је и текст о Драгану Здравковићу, још једном европском прваку и *краљу средњих пруга,*[52] а свакако треба подвући да од шест српских атлетских легенди, три долазе из *Мораве*, односно Ћуприје.

Данас ОАК *Морава* наставља традицију рада са младим атлетичарима. После смрти професора Петровића рад са младима наставља Драган Здравковић чији пулени већ сада праве одличне резултате. Алекса Милановић у конкуренцији старијих јуниора већ се усталио у дресу репрезентације Србије, а више десетина активних девојчица и дечака доказ су да клуб има светлу будућност. У прилог томе иде и атлетска логистика коју Ћуприја има, или ће је добити у блиској будућности. Тренутно је главни *атлетски полигон* стаза преко Мораве, на којој је новембра 2016. године одржан Балкански крос, а ускоро би требало да почне и изградња атлетског комплекса, који ће осим реновирања постојећег стадиона подразумевати и изградњу најсавременије атлетске дворане.

5.9.4. Календар спортских дешавања

Месец	Датум	Назив догађаја	Организација
Јануар			
	1-4.недеље	*Клизалиште на леду*	СЦ АДА, општина Ћуприја
Фебруар			
	1-4.недеље	*Клизалиште на леду*	СЦ АДА, општина Ћуприја
		Трибина на тему значаја спорта и спортских дешавања	ССЋ
Март			
	од 15. марта до краја јуна	*Пролећна фудбалска полу сезона*	Фудбалски савез општине Ћуприја, ФС Поморавског округа

[52] Атлетски савез Србије, *Атлетске легенде,* доступно на: https://www.ass.org.rs/sr/vesti/category/atletske-legende/ [приступљено: 11.септембра 2018].

Април			
	од 15. марта до краја јуна	*Пролећна фудбалска полу сезона*	Фудбалски савез општине Ћуприја, ФС Поморавског округа
Мај			
		Показни тренинг	СЦ АДА Ћуприја
		Спортска предавања и едукација	СЦ АДА Ћуприја
		Мале олимпијске игре	ССЋ, основне школе
	прва половина маја	*Општинско такмичење у атлртици*	ССЋ
	СПОРТСКО ЛЕТО ОД ЈУНА ДО КРАЈА АВГУСТА:		
Јун			
	1.јун-31.август	*Фитнес и аеробик сваког викенда, током трајања Спортског лета*	ССЋ
Јул			
	19-22.јула	*Футскоцке / турнир дублова у тенису ногама*	ССЋ, СЦ АДА Ћуприја, општина Ћуприја
	24-31.јула	*Сеоске олимпијске игре*	ССЋ, општина Ћуприја
	23-30.јула	*3 на 3 турнир у баскету*	ССЋ, СЦ АДА, општина Ћуприја
		Кошаркашке припреме, кошаркашки камп	ОКК Ћуприја, ССЋ, СЦ АДА Ћуприја
Август			
	1.недеља	*Бициклијада*	ССЋ
	3.недеља	*Спортски пикник*	ССЋ
	17-18.август	*Виола куп / фудбалски турнир*	ССЋ
	23-26.август	*Међународни кошаркашки турмнир Драгослав Субић*	ОКК Ћуприја, ССЋ, СЦ АДА Ћуприја
	25-26.август	*Аеро митинг / Државно првенство у прецизном слетању и навигација за ултралаке ваздухоплове*	Аероклуб Ћуприја, општина Ћуприја
	од 15.августа до краја новембра	*Јесења фудбалска полу-сезона*	Фудбалски савез општине Ћуприја, ФС Поморавског округа
Септембар			
	1.недеља септембра	*Регионално првенство у пливању централне Србије за млађе категорије*	Пливачки савез Србије, Спортски центар Ћуприја,
Октобар			
	2.недеља октобра	*Међународна улична трка Меморијал Александар Петровић*	Атлетски савез Србије, Спортски савез Србије, општина Ћиприја___
	Од октобра до јуна	*Школица спорта*	ССЋ, основне и средње школе, СЦ АДА

Новембар			
	Од октобра до јуна	*Школица спорта*	ССЋ, основне и средње школе, СЦ АДА
Децембар			
	од 1-4.недеље	*Футсал турнир Ћуприја*	СЦ АДА Ћуприја
	/	*Клизалиште на леду*	СЦ АДА Ћуприја
	Од октобра до јуна	*Школица спорта*	ССЋ, основне и средње школе, СЦ АДА

Табела 29, Календар спортских дешавања у Ћуприји

Од напред наведених спортских дешавања треба издвојити све посећенији турнир у футсалу у организацији спортског центра АДА

5.9.4.1. Зимски турнир у футсалу

Зимски турнир у футсалу већ се пет година одржава у Ћуприји. Сваке године све посећенији и све популарнији овај турнир полако постаје један од најважнијих и најзанимљивијих спортских догађаја у граду. Екипе се пријављују сваке године у све већем броју, а следи и наградни фонд. Турнир у футсалу одржава се у хали спортова АДА и увек је пропраћен додатним садржајем. Треба истаћи и то да је футсал једини спорт који је ФИФА признала као спорт у дворани.

5.9.4.2. Меморијални кошаркашки турнир Драгослав Субић

Меморијални кошаркашки турнир *Драгослав Субић* има међународни карактер и ове 2018. године одржан је десети пут. У фокусу турнира (који се одржава у организацији *ОКК Ћуприја*, у сарадњи са *Фондацијом Драгослав Субић* и под покровитељством *Општине Ћуприја*), пре свега су млађе категорије кошаркаша: пионири и кадети. Квалитет самог турнира исказује се кроз учешће екипа као што су: КК *Црвена звезда*, КК *Партизан*, КК *Спартак* Москва, КК *ПАОК* Солун, репрезентација Бугарске (*У14*), КК *Агрономиа 4спортс* Букурешт, а свакако треба истаћи и да је на припремама током лета пре турнира у Ћуприји редовно боравила по једна руска екипа (*Спартак* Москва, *Калии баскет* Пермска област, *Олимпиец* Перм...). Меморијални турнир одржава се у знак сећања на Драгослава Субића, чији је матични клуб био КК *Морава* из Ћуприје.

6. SWOT АНАЛИЗА

За адекватно дефинисање постојећег стања младих у локалној заједници, потребна је прецизна анализа постојеће ситуације која је пресудна за реално планирање. Да би се успешно идентификовали унутрашњи и спољни фактори потребно је дефинисати снаге и слабости локалне средине, као и шансе и претње спољашњег окружења. Иако су проблеми младих углавном слични, свака локална заједница специфична је по својим економским, социјалним, географским, демографским и другим карактеристикама. Баш такве карактеристике представљају основу једне локалне заједнице и полазну тачку у решавању проблема младих.[53]

Снаге	Слабости
• Постојање Канцеларије за младе • Постојање и мотивисаност радне групе за израду ЛАП-а • Подршка републичких и локалних институција • Спремност локалне власти за унапређењем положаја младих у граду • Спремност локалне привреде и ПКС за осбособљавање адекватне образовне структуре • Заинтересованост младих за музичке, спортске, драмске и културне садржаје • Постојање ђачких парламената • Постојање активног удружења младих • Постојање мреже здравствених установа • Постојање других удружења која се баве активностима у које се млади укључују • Постојање Стратегије одрживог развоја општине Ћуприја • Постојање Стратегије социјалне политике општине Ћуприја • Постојање Програма за ЛЕР • Постојање Програма развоја спорта 2016-2020	• Незапосленост • Недостатак адекватне образовне структуре • Недостатак практичних радних вештина код незапослене омладине • Недовољна ззаинтересованост младих за предузетништво и покретање сопственог бизниса • Незаинтересованост младих за усавршавањем након формалног образовања • Оскудна понуда неформалног образовања • Очекивања да им држава пронађе посао и буде одговорна за све • Смањен број ученика • Недовољна упућеност ученика у ваннаставне активности • Слаба мотивисаност и самоорганизованост младих • Недовољна укљученост омладине из руралних средина • Непостојање саветовалишта за младе • Недовољно учешће у физичким активностима • Недостатак здравствене писмености • Непостојање канцеларије за волонтере

[53] Боројевић, Т., 2009. *Приручник за израду локалног акционог плана (ЛАП) за младе*., стр 25, Прво издање. Београд: Министарство омладине и спорта Републике Србије и Организација за техничку сарадњу СР Немачке *(GTZ) GmbH Deutsche Gesellschaft fuer Technische Zusammenarbeit (GTZ) GmbH*

• Постојање 36 спорских клубова • Постојање Спортског савеза Ћуприје • Постојање Спортског центра АДА • Заинтересованост за волонтирањем	• Непостојање омладинског клуба • Присутност вршњачког насиља • Проблеми у комуникацији и недовољно развијена свест о социјалној укључености • Незаинтересованост младих за развој традиционалних заната • Недовољно развијена свест младих о значају спортских активности
Могућности	**Претње**
• Умреженост КЗМ са републичким и међународним институцијама које се баве младима • Шанса за увођење нових инвестиција и запошљавање • Финансијска подршка МОС и подршка иностраних фондова	• Недостатак партнера • Пораст социјално неприхватљивих облика понашања код младих • Смањење приоритета државне политике у питањима значајним за младе • Наставак демографских и миграционих трендова • Економска неизвесност • Пораст броја младих оболелих од карцинома

Табела 30, SWOT анализа усмерена на област младих у општини Ћуприја

7. ВИЗИЈА И МИСИЈА

У току израде ЛАП-а, радна група дефинисала је стратешке правце у даљем развоју локалне омладинске политике, као и локалне приоритете у форми циљева, који су усклађени са истраживањем и напред наведеним законским и стратешким документима.
Локални акциони план за младе општине Ћуприја је плански документ који обезбеђује планско и дугорочно задовољење потреба младих и као такав садржи визију и мисију. Визија Локалног акционог плана за младе је ментална слика о томе како млади и они који се њима баве желе да буде њихов живот и статус у будућности. Дефинисањем изјаве о визији и њеним укључивањем у стратешки план ствара се слика дестинације до које треба пројектовати пут:

7.1. Визија ЛАП-а за младе општине Ћуприја

Млади, образовани, запослени и ангажовани људи,активни су и равноправни учесници у свим областима друштвеног живота, стварању бољег услова за живот и покретачка су снага Ћуприје.

7.2. Мисија ЛАП-а за младе општине Ћуприја

Наша мисија је да заједничким снагама, константно и континуирано унапређујемо и ширимо омладинску политику, ојачамо улогу младих у друштву, подстакнемо их на креативност, пружимо подршку инклузивним омладинским политикама, утичемо на спречавање насилног екстреминизма, развијања свести о здрављу, помогнемо младима у процесу усавршавања и запошљавања и свих аспеката одрживог развоја.

8. ПРИОРИТЕТNE ОБЛАСТИ И АНАЛИЗА ПРОБЛЕМА

У складу са *Националном стратегијом за младе РС* и њеним приоритетима, са приоритетима *Стратегије одрживог развоја општине Ћуприја*, са напред наведеним профилом заједнице и главним областима за развој социјалне политике младих, као и са анкетирањем о потребама младих у Ћуприји одређене су следеће приоритетне области:

- Запошљавање и предузетништво младих
- Образовање и обука младих
- Активизам и учешће младих
- Здравље и благостање младих
- Безбедност младих
- Социјална укљученост младих
- Мобилност младих
- Информисање младих
- Култура и креативност младих

8.1. Анализа проблема у приоритетној области: Запошљавање и предузетништво младих

Незапосленост је засигурно један од највећих проблема са којима се млади сусрећу. Статистички подаци о броју незапослених у општини Ћуприја показују да незапосленост у последњих пар година опада. Ипак, проценат незапослених на тржишту рада и даље упућује на то да је потребно предузети одређене мере како би се смањио број незапосленог становништва од којих највећи проценат заузимају млади од 18 до 30 година.

Код анкетног истраживања које је спровела КЗМ, *Удружење младих* и представници ђачког парламента, и одговора на питање *Шта сматраш да би требало учинити да се проблем запошљавања младих почне делотворније решавати?*, 80,70% испитаника у Ћуприји, одговорило је да је потребно осигурати подстицаје за делотворно запошљавање младих након завршеног школовања, док се 19,30% изјаснило да је најбитније осигурати квалитетно образовање које је усклађено са захтевима тржита и потребама града.

На основу података са тржишта рада, анализе анкетног испитивања младих у Ћуприји и података Завода за статистику, као примарни проблеми у приоритетној области Запошљавање и предузетништво младих, могу се издвојити следећи актуелни проблеми :

- Недовољна информисаност о подстицајима за делотворно запошљавање младих
- Недовољна ззаинтересованост младих за предузетништво и покретање сопственог бизниса
- Недостатак практичног радног искуства приликом запошљавања

У циљу развоја и унапређења предузетништва на нивоу општине, спроводи се Програм локалног економског развоја и Акциони план запошљавања.

8.2. Анализа проблема у приоритетној области: Образовање, васпитање и обука младих

8.2.1. Неформално образовање

Анализа приоритетне области која се односи на образовање, васпитање и обуку младих, упућује на проблем незаинтересованости омладине да се након завршеног формалног образовања додатно едукује и усавршава своје вештине. Већина омладине заинтересована је само за процес формалног образовања, очекујући да кад заврше школовање аутоматски имају обезбеђен посао. Незаинтересованост ка неформалном образовању, као и оскудна понуда ове врсте обука у граду, представљају велики проблем у процесу развијања личних и професионалних вештина и успешног налажења посла. Сходно напред наведеној ситуацији, издвајамо следеће проблеме који највише утичу на неефикасност ове приоритетне области:

- Оскудна понуда неформалног образовања (курсеви, едукације, радионице и сл.)
- Недовољна заинтересованост младих ка неформалном образовању утиче на отежано проналажење посла или отпочињање сопственог бизниса
- Низак ниво информисаности о доступним програмима неформалног образовања

Едукације попут *Подршке младима* коју је 2017.-те године спровела *Coca-Cola HBC* у општини Ћуприја, а у сарадњи са НСЗ-ом, Министарством за рад и НАЛЕД-ом, показала се као врло ефикасна обука која је омогућила младима да унапреде своје личне и професионалне вештине успоставе успешнију комуникацију са потенцијалним послодавцем, прођу едукацију пројектног циклуса и унапреде своју биографију.

8.2.2. Формално образовање

Када је реч о формалном образовању, већина анкетних испитаника, сложила се да стручна знања и постојећи образовни профили нису у потпуности у складу са личним и друштвеним потребама, те да је потребно усагласити економски профил заједнице са образовањем.

- стручна знања и постојећи образовни профили нису у потпуности у складу са личним и друштвеним потребама заједнице
- смањен број ученика у образовним установама

Будући да највећи проценат привреде у општини Ћуприја заузима сектор метало-прерађивачке индустрије, на иницијативу локалне привреде у средњој техничкој школи у подручју рада машинство и обрада метала, од 2018.године уведен је смер дуалног образовања, бравар-заваривач.

8.3. Анализа проблема у приоритетној области: Активизам и активно учешће младих

Када се говори о активизму младих у Ћуприји, у анкетном испитивању 38,74% се изјаснило да је заинтересовано за учешће у раду волонтерских акција, 40,54% је заинтересовано за учешће у хуманитарним акцијама, док се 20,72% изјаснило да желе учешће у грађанским активностима.

Црвени крст у Ћуприји организује хуманитарне и волонтерске акције током добровољног давања крви и укључује омладину у волонтерске активности које спроводе. Ипак, проценат омладине која је активна није довољан, а млади највише не учествују у оваквим акцијама због недовољне информисаности о одржавању овакве врсте програма.

Код анкетног питања *Шта сматраш да би се требало учинити да се проблеми младих у Ћуприји почну делотворније решавати?*, највећи проценат испитане омладине сматра да је за делотворније решавање проблема младих у Ћуприји потребно повећано укључивање омладине у друштвене активности. Ова анализа упућује на:

- Низак проценат укључене омладине у организацију хуманитарних, волонтерских и грађанских активности

- Непостојање Омладинског клуба, место за окупљање младих, подржавање њихових иницијатива, активности и сл.
- Недовољна укљученост омладине у решавање проблема у њиховом домену почевши од школа, па до шире друштвене заједнице
- Недовољна укљученост младих у активности КЗМ из руралних средина

8.4. Анализа проблема у приоритетној области: Здравље и благостање младих

Светска здравствена организација (СЗО) је као један од основих принципа дефинисала да је здравље *Стање потпуног физичког, менталног и социјалног благостања, а не само одсуство болести и онеспособљености*[54].

На основу података из НСМ-а и прикупљених података из здравствених установа које се налазе на територији општине Ћуприја, укључујући ЗЗЈЗ и Дом здравља, установљени су следећи проблеми о здрављу и благостању младих:

- Непостојање саветовалишта за младе
- Недостатак здравствене писмености код младих
- Слаба информисаност младих о питању сопственог здравља и недостатак континуиране кампање о важности бриге о свом здрављу
- Слаба информисаност младих о програмима које спроводе установе здравства у Ћуприји
- Болести зависности, укључујући злоупотребу алкохола и психоактивних супстанци, конзумација цигарета (НСМ наводи да најчешће до првог узимања дроге долази у узрасту од 11 до 13 година[55])
- Недовољно учешће младих у физичким и спортским активностима

У Националној стратегији за младе наводи се да најчешће до проблема из области здравља и благостања младих долази због неадекватног учешћа јавности и недовољног броја спроведених едукација.

---

[54] World Health Organization. 1946. *Constitution of WHO: Principles*., доступно на: http://www.who.int/about/mission/en/ . http://apps.who.int/gb/bd/PDF/bd47/EN/constitution-en.pdf?ua=1 [приступљено: 26. августа 2018].

[55] Национална стратегија за младе за период 2015-2025.године, Влада Републике Србије, 2015., стр.27, доступно на: http://www.mos.gov.rs/wp-content/uploads/download-manager-files/nacionalna_strategija_za_mlade0101_cyr.pdf [Приступљено: 06.септембра 2018].

Завод за јавно здравље и Канцеларија за младе општине Ћуприја дефинисали су радни тим за спровођење Програма о превенцији злоупотребе дрога. Овај тим покренуће разне трибине, округле столове, предавања о психоактивним супстанцама.

8.5. Анализа проблема у приоритетној области: Безбедност младих

Не постоји организован системски приступ ширења знања о безбедоносним ризицима и претњама којима су млади изложени и са којима се суочавају, а који укључују: насилно понашање (физичко, психичко , економско, сексуално насиље), нетолеранцију, криминал, употребу дрога и алкохола, небезбедоносни саобраћај, ектремизам на спортским и другим манифестацијама и слично[56].

Проблеми са којима се млади у Ћуприји најчешће сусрећу су:

- Присутност вршњачког насиља
- Ризици условљени различитим поремећајима у породици и најближем окружењу
- Управљање моторним возилом под дејством алкохола
- Непостојање заштитних ограда поред тротоара за безбедан долазак и одлазак ученика са наставе
- Недовољно едукација о безбедносној култури[57], укључујући напред наведене ризике
- Злоупотреба интернета и видео записа
- Потреба за развијањем свести код младих и родитеља, ка усмеравању деце ка спортским активностима

Национална стратегија за младе истиче да су млади небезбедни и несигурни врло често у срединама где се то не очекује, као што су породица или школа. НСМ напомиње и то да насиље јесте чест проблем са којим се млади сусрећу, али да свакако није једини, већ да се треба осврнути и на друге ризике којима су изложени, као што је питање њихове

[56] Национална стратегија за младе за период 2015-2025.године, Влада Републике Србије, 2015., стр.32-34, доступно на: http://www.mos.gov.rs/wp-content/uploads/download-manager-files/nacionalna_strategija_za_mlade0101_cyr.pdf [Приступљено: 06.септембра 2018].

[57] **безбедносна култура** подразумева се скуп усвојених ставова, знања, вештина и правила из области безбедности, испољених као понашање, о потреби, начинима и средствима заштите личних, друштвених и међународних вредности од свеколиког угрожавања НСМ 2008.

безбедности у саобраћају, елементарне непогоде у којима се могу затећи, деградација животне средине, трговина људима и сл.[58]

8.6. Анализа проблема у приоритетној области: Социјална укљученост

Анализа проблема социјалне инклузије младих у општини Ћуприја, одрађена је на основу *Националне стратегије за младе, Стратегије одрживог развоја општине Ћуприја* и *Стратегије социјалне политике општине Ћуприја*. Проблеми који су уочени током израде ових документа највише су усмерени на повећану стопу ризика од сиромаштва или социјалне искључености и ти ризици највише обухватају децу и омладину. Млади спадају у категорију која је највише изложена ризику сиромаштва првенствено због велике стопе незапослености. Велики проблем представља и социјална искљученост социјално осетљивих категорија.

- Проблем ризика од сиромаштва
- Минимална подршка друштвеном укључивању из категорија у ризику од социјалне искључености[59], одн. проблем искључености социјално осетљивих категорија
- Неадекватна информисаност о нивоу коришћења система подршке младима из социјално осетљивих категорија

У односу на доминантну популацију, вулнерабилним групама су теже доступни фактори самоостваривања укључујући образовање, посао и слично, што доводи до искључености из уобичајених токова заједнице.

8.7. Анализа проблема у приоритетној области: Мобилност младих

Демографски подаци упућују на велико расељавање младих. Младе жене и мушкарци који размишљају о останку у руралним срединама, немају адекватне услове и подршку, а шансе за предузетништво и запошљавање ван пољопривреде су мале. Дуго се остаје у заједници са родитељима, а чак 76% никада није променило место пребивалишта. Такође је слаба информисаност у контексту потенцијала и образовања младих, а нису занемарљиве ни структуралне препреке у коришћењу стипендија, усавршавања, и сл.

[58] Национална стратегија за младе за период 2015-2025.године, Влада Републике Србије, 2015., стр.32-34 доступно на: http://www.mos.gov.rs/wp-content/uploads/download-manager-files/nacionalna_strategija_za_mlade0101_cyr.pdf [Приступљено: 06.септембра 2018].
[59] *Ibid,* стр.7

Око 80% младих, спремни су да зарад запослења промене место становања, што указује на генералну спремност на радну мобилност која неретко доводи до миграција.[60]

На територији општине Ћуприја, млади се суочавају са сличним проблемима. Неадекватни механизми за развој предузетништва у руралним срединама ван области пољопривреде су мале. Напуштање родитељског дома и осамостаљивање је на ниском нивоу, као и неинформисаност о могућностима коришћења стипендија и усавршавања.

- Недостатак неформалних едукација које утичу на стопу незапослености у руралним срединама
- Недовољно оснаживање младих ка осамостаљивању ван родитељског дома
- Низак ниво организованих омладинских размена на националном и међународном нивоу (ђака, студената, генерално омладине)

8.8. Анализа проблема у приоритетној области: Информисање младих

Према подацима НСМ у Србији не постоји систем контроле квалитета доступних програма у области информисања младих. Информације које могу бити од значаја, налазе се на разним странама и нису обједињене. Млади из осетљивих група, често нису ни упознати са постојањем канцеларије за младе, док представници медија сматрају да су млади слабо заступљени у медијским садржајима, изузев у областима спорта и забаве. Оно што национална стратегија за младе још дефинише као велики проблем, то је дигитална неписменост омладине. Иако 95% омладине користи рачунар и интернет, употреба основних програма је на веома ниском нивоу.[61]

Код анкетног истраживања младих у Ћуприји, на питање: *Да ли си довољно информисан о садржајима и активностима за младе који се дешавају у Ћуприји?*, 12,50% испитаника је одговорило да је довољно информисано, 50% да су понекад информисани и 37,5% да нису информисани. На питање *Како се информишу о дешавањима у граду?,* највећи проценат испитане омладине информише се путем фејсбука чак 73,75%. Ова анализа података упућује на:

[60] Национална стратегија за младе за период 2015-2025.године, Влада Републике Србије, 2015., стр.45 доступно на: http://www.mos.gov.rs/wp-content/uploads/download-manager-files/nacionalna_strategija_za_mlade0101_cyr.pdf [Приступљено: 06.септембра 2018].
[61] *Ibid,* стр. 49

- Недовољну оспособљеност младих за коришћење нових дигиталних технологија, дигитална неписменост (*Microsoft office*-а, зиповање докумената, слабо коришћење *online* кусева је на јако ниском нивоу, и сл.)

- Слаба информисаност младих из социјално осетљивих група о постојању *Канцеларије за младе*

- Недовољна заступљеност младих у медијима

- Неадекватан приступ разумљивим и поузданим информацијама у складу са потребама младих

8.9. Анализа проблема у приоритетној области: Култура и креативност

Истраживање које је рађено за потребе Министарства омладине и спорта *Положај и потребе младих у Србији*, показала су да млади не учествују довољно у креирању културних садржаја. Чак 81% испитане омладине сматра да не учествују довољно у културним активностима, док преко 70% сматра да нема довољно доступних културних садржаја. Анализа положаја младих у *стратегијама Владе Републике Србије* и новијим социолошким истраживањима указују на то да око 83,5% младих ретко или никада не посећује музеје, док 72,5% ретко или никада не посећује културно-историјске споменике и археолошка налазишта[62]. Национална стратегија за младе наводи да млади у земљама ЕУ, највише посећују концерте и биоскопе, мање музеје и галерије,позоришта и опере.[63]

У области културних дешавања у Ћуприји, *Установа културе*, сваке године спроводи анкетирање становништва, како би дефисала културни програм за текућу годину и на основу потреба становништва формира културни садржај. Током израде овог документа и анкетирања омладине, на питање *Које би услуге волео/ла да ти буду доступне у Ћуприји?* највећи проценат одговорио је да би волели да Ћуприја има уређен биоскоп и културни центар 62,57%. Код питања *Шта би са групом пријатеља/ица желео/ла организовати у Ћуприји?,* највећи проценат 60,66% испитаника се изјаснило да би волели да то буду фестивали, концерти и хуманитарни концерти.

[62] Национална стратегија за младе за период 2015-2025.године, Влада Републике Србије, 2015., стр.53-54, доступно на: http://www.mos.gov.rs/wp-content/uploads/download-manager-files/nacionalna_strategija_za_mlade0101_cyr.pdf [Приступљено: 11.септембра 2018].
[63] *Ibid,* стр.54

На основу ове анализе, може се закључити да су интересовања омладине углавном слична и да су проблеми у области културе са којима се друштво и омладина суочавају следећи:

- Низак проценат учешћа младих у организацији концерата / фестивала
- Недовољно учешће омладине у креирању културних садржаја
- Недовољно развијена свест о важности и посебности културно-историјских споменика и археолошких налазишта
- Недостатак објекта за обједињена културна дешавања

9. ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗА МЛАДЕ ОПШТИНЕ ЋУПРИЈА 2018-2022 година

На основу дефинисаних приоритетних области и одрађене анализе проблема, одређени су следећи стратешки и специфични циљеви, активности и очекивани резултати:

ПРИОРИТЕТ 1	ЗАПОШЉАВАЊЕ И ПРЕДУЗЕТНИШТВО МЛАДИХ					
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Унапређено запошљавања и самозапошљавања						
Специфични циљ	**Активности**	**Временски рокови**	**Резултати**	**Индикатори**	**Носилац активности**	**Извор финансирања**
1.1.Подршка развоју предузетништва	1.1.1.Креирање едукативних програма у области предузетништва и самозапошљавања (округли столови, трибине..)	2018/2022	Информисаност младих људи и развој свести о развоју предузетничког духа	Број полазниика	КЗМ, НСЗЗ, општина Ћуприја	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	1.1.2.Развити механизме за финансијску подршку младима при покретању бизниса (*Start-up*)	2019/2022	Развијени механизами за финансијску подршку младима који покрећу свој бизнис	Број младих који су започели сопствени посао	НСЗЗ, општина Ћуприја, КЗМ	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
1.2.Повећана заинтересованост младих за покретање сопственог бизниса	1.2.1.Обуке за почетнике у бизнису -књиговодство -рачуноводство	2018/2022	Почетници у бизнису оспособљени за покретање сопственог бизниса	Број часова Број младих полазника који су успешно завршили обуке	КЗМ, НСЗЗ, општина Ћуприја	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
1.3.Унапређено практично радно искуство	1.3.1.*Рачунарска радионица*: -*MS Word* – програм за обраду текста	2018/2022	Унапређен квалитет радне снаге, повећана конкурентност и	Број часова обуке Број младих полазника који су успешно	КЗМ, НСЗЗ, општина Ћуприја	Општина Ћуприја, фондови, Министарства

	-*MS Excel* – програм за табеларне прорачуне		запошљивост незапослених лица	завршили обуке		РС, Републичке институције
	1.3.2. Едукација за удружења која се баве младима на тему *Управљање пројектним циглусом* и како лакше до доступних фондова	2018/2022	Заинтересовани и едуковани млади људи самостално аплицирају са пројектном документацијом код доступних фондова	Број едукованих младих људи	Стручни сарадници за управљање Пројектним циклусом, општина Ћуприја, КЗМ, удружења	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
1.4.Унапређен програм запошљавања младих из теже запошљивих категорија	1.4.1.Повећана информисаност о могућностима запошљавања младих сврстаних у категорију теже запошљивих (преко центара који се баве соц.политиком, преко друштвених мрежа, медија и сл.)	2019/2022	Повећана информисаност о могућностима рада и запосленост теже запошљиве категорије	Број информисаних	Општина Ћуприја, НСЗЗ, ЦСР	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	1.4.2. Реализација програма јавних радова за теже запошљива лица до 30 година	2018 2019/2022	Реализован програм јавних радова	Број учесника	Општина Ћуприја, НСЗЗ	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
1.5.Развијени програми стручне праксе	1.5.1. Организовање стручне праксе за лица од IV до VII/1 стручне спреме	2019-2022 -12месеци (правници, економисти стоматол.) -6месеци (остали)	Стечена стручна пракса код лица без искуства	Број полазника	НСЗЗ, установе, општина, КЗМ	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције

ПРИОРИТЕТ 2	ОБРАЗОВАЊЕ, ВАСПИТАЊЕ И ОБУКА МЛАДИХ					
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Унапређено образовање, васпитања и обука у општини Ћуприја						
Специфични циљ	**Активности**	**Временски рокови**	**Резултати**	**Индикатори**	**Носилац активности**	**Извор финансирања**
2.1.Унапређено знање из области неформалног образовања	2.1.1.Обука на тему: Значај неформалног образовања - информисаност о програмима неформалног образовања у граду	2018/2022	-Промофисан систем неформалног образовања -Креиран систем информисања о доступним програмима	-Број информисаних лица о значају неформалног образовања -електронски по броју прегледа и броју послатих имејлова, као и по броју подељених инфо листова	КЗМ, НСЗЗ, школе	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	2.1.2.Обука: Пословни курс енглеског језика (две обуке)	2018/2022	Унапређена пословна комуникација на енглеском језику	-Број одржаних часова -Број полазника који су учествовали у едукацији и -Број полазника који су успешно завршили курс	Школе страних језика, НСЗЗ, КЗМ	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	2.1.3.Обука: *Пословна култура,* унапређење личних и професионалних вештина (успостављање успешније комуникације са потенцијалним послодавцем,	2018/2022	Унапређена пословна комуникација и култура пословања	-Број одржаних едукација -Број младих који су учествовали у едукацији -Број полазника који су успешно завршили обуку	КЗМ, НСЗЗ, стручни предавачи	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције

	вештине писања пословних мејлова, начин обраћања, отварање адекватног имејл налога, писање CV'a, мотивационог писма) (две обуке)					
	Остале обуке за којима се укаже потреба	2018/2022	/	Број полазника Број додатих обука	КЗМ, НСЗЗ и др.	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	2.1.4.Подржати програме који подржавају толеранцију, родну равноправност и принципе инклузивног друштва у оквиру ваннаставних активности	2018/2022	Унапређена свест о толеранцији, родној равноправности и принципима инклузивног друштва	Број младих који су учествовали у програмима	КЗМ, Удружење младих, ЦК, ЦЗСР, Ђачки парламенти	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
2.2.Унапређени услови система формалног образовања	2.1.1. Информисање о значају покретања смера дуалног образовања у складу са захтевима привреде	2018/2022	Успостављена синергија између привреде, школе и циљне групе	Број информисаних	КЗМ, телевизија, техничка школа, представник ЛС, привреда	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	2.1.2.НОУ Фест, сајам образовања, (креиран додатни информативни програм у складу са привредом)	2018/2022	Будући студенти препознају потребе образовних профила у Ћуприји	Број информисаних средњошколаца и будућих студената	НОУ тим, КЗМ, НСЗЗ	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције

	2.1.3.Унапредити подршку стручног развоја и усавршавања потенцијала младих надарених и талентованих људи	2018/2022	Унапређенао стручно усавршавање младих и талентованих људи	Број младих који су добили подршку развоја и стручног усавршавања	Општина Ћуприја, школе, установе, савези, КЗМ	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	2.1.4.Омогућити награђивање и стипендирање младих талената	2018/2022	Ојачан систем стипендирања	Број стипендиста	Општина Ћуприја, школе, установе, савези, КЗМ	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
ПРИОРИТЕТ 3	**АКТИВИЗАМ И АКТИВНО УЧЕШЋЕ МЛАДИХ**					
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Унапређено учешће младих у друштвеним, волонтерским и хуманитарним активностима						
Специфични циљ	**Активности**	**Временски рокови**	**Резултати**	**Индикатори**	**Носилац активности**	**Извор финансирања**
3.1. Обезбеђена је подршка одрживом развоју удружења која спроводе омладинске активности	3.1.1.омогућити коришћење јавних површина и простора удружењима која спроводе омладинске активности	2018/2022	Обезбеђено коришћење јавних површина и простора за организовање феста, такмичења, трибина, културних дешавања и сл.	Број одржаних програма Број учесника	КЗМ, ЦК, Установе, општина, удружења	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	3.1.2. Умрежавање Канцеларије за младе са другим институцијама и организацијама, које организују волонтерске програме за младе	2018/2022	Унапређеноа сарадња КЗМ са другим организацијама које се баве волонтерским активностима и активностима политике за младе	Број удружења са којима је успостављена сарадња Број волонтерских активности Број учесника	КЗМ	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције

3.2. Успостављена је континуирана подршка програмима за спровођење активности укључивања младих у друштво	3.2.1.Формирање омладинског	2018/2022	Формиран омладински клуб	Проценат имплементираних активности	Општина Ћуприја, општинско веће, Савет за младе и спорт, СО Ћуприја, СЦ АДА, КЗМ	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	3.2.2. Обезбедити финансијску подршку за реализацију репрезентативних програма које иницирајуудружења младих	2018/2022	Буџетом су предвиђена финансијска средства за реализацијурепрезентативних програма за младе	Број спроведених програма Број учесника	КЗМ, Удружење младих, остале организац.	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	3.2.3. Подржати укључивање младих из осетљивих група у рад КЗМ и у рад удружења која се баве омладинском политиком	2018/2022	Млади из осетљивих група, укључени су у процес спровођења омладинске политике на локалу	Број учесника из осетљивих група	КЗМ, ЦЗСР,НСЗЗ, ЦК	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
3.3. Унапређен волонтеризам	3.3.1. Креирање активности волонтера и спровођење програма уз подршку КЗМ	2018 2019-2022	Спроведене активности волонтирања у складу са предвиђеним програмом	Број активности Број волонтера	КЗМ, ђачки парламенти, Удружење младих, Тв Поморавље, Установе, ЦК	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	3.3.2. Медијска промоција значаја волонтеризма	2018/2022	Спроведена медијска промоција волонтеризма	Број медијских објава Број учесника у медијским дешавањима	КЗМ, ТВ Поморавље, ЦК, и др.	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
3.4.Повећано	3.4.1.Укључивање	2018	Млади су	Број чланова	КЗМ,	Општина

учешће младих у процес доношења одлука	младих у процес израде Локалног акционог плана за младе општине Ћуприја		обавештени о изради ЛАП-а за младе и активно су учествовали у његовој изради	радне групе за израду ЛАП-а коју чине млади Број попуњених анкетних листића о проблемима младих	удружење младих, школе	Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	3.4.2.Укључивање младих у активности које спроводи КЗМ	2018 /2022	Млади су активно укључени у рад	Број младих који су учествовали у активностима КЗМ	КЗМ, удружење младих, ђачки парламенти, школе	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
ПРИОРИТЕТ 4	**ЗДРАВЉЕ И БЛАГОСТАЊЕ МЛАДИХ**					
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Унапређени програми за промоцију здравља и благостања младих						
Специфични циљ	**Активности**	**Временски рокови**	**Резултати**	**Индикатори**	**Носилац активности**	**Извор финансирања**
4.1. Програми промоције здравља	4.1.1.Развијање програма за превенцију здравља	2018/2022	Спроведени програми едукације код омладине за превенцију болести	Број младих који су присуствовали едукацијама	ЗЗЈЗ, КЗМ, Дом здравља	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	4.1.2. Едукација ученика, родитеља и наставника на превенцији злоупотребе психоактивних супстанци и превенцији ризичног понашања код младих	2018/2022	Развијена свест од опасности злоупотребе псхихоактивних супстанци код младих	Број едукованих	ЗЗЈЗ, Дом здравља, ЦСР, школски психолози, школе, КЗМ	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције

	4.1.3. Спровођење програма о превенцији полно преносивим болести	2018/2022	Развијена свест о полно преносивим болестима	Број одржаних едукација Број едукованих	Дом здравља, школе, ЗЗЈЗ, КЗМ	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	4.1.4.Информисање младих о доступности поверљивог саветовања и тестирања на ХИВ при ЗЗЈЗ	2018/2022	Млади на територији општине Ћуприја, информисани су о доступности поверљивог саветовање и тестирања на ХИВ при ЗЗЈЗ	Број одржаних инфо часова Број инфо пултова, трибина, округлих столова...	Дом здравља, школе, ЗЗЈЗ, КЗМ	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
4.2.Унапређени програми превенције ризичног понашања младих	4.2.1.Формирати Саветовалиште за младе	2018/2020	Кроз рад саветовалишта за младе унапређена је контрола/превенција ризичног понашања младих	Оформљено саветовалиште за младе Број корисника саветовалишта	ЦСР, ЗЗЈЗ, КЗМ, општина Ћуприја, СО Ћуприја	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
4.3.Обезбеђене могућности за развој здравих стилова живота	4.3.1. Развијање свести код младих о значају физичке активности кроз информисање, едукације и визичку активност	2018/2022	Повећана свест код омладине о значају физичке активности и утицају на здравље	Број учесника у едукативним програмима Број младих који су учествовали у физичким активностима	КЗМ, ССЋ. СЦ АДА, школе	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	4.3.2. Развити програме спортских секција и других ваннаставних активности усмерених на развој здравља младих	2018/2022	Унапређен број спортских секција у средњим школама, које су усмерене на развој здравља	Број секција Број спроведених активности Број учесника	КЗМ, ССЋ. СЦ АДА, школе	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	4.3.3. Унапредити и развити систем школских такмичења и увести	2018/2022	Побољшан систем школских такмичења кроз разноврсност спортских	Број такмичења Број (проценат) учесника	КЗМ, ССЋ. СЦ АДА, школе	Општина Ћуприја, фондови, Министарства

	разноврсност у спортским активностима		дисциплина			РС, Републичке институције
ПРИОРИТЕТ 5	**БЕЗБЕДНОСТ МЛАДИХ**					
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Унапређени програми о безбедносним мерама у Ћуприји						
Специфични циљ	**Активности**	**Временски рокови**	**Резултати**	**Индикатори**	**Носилац активности**	**Извор финансирања**
5.1. Унапређени програми о безбедности младих	5.1.1. Унапредити наставне и ваннаставне активности садржајима из области безбедности	2018/2022	Млади су укључени у активности из области безбедности	Број младих који су укључени у садржаје из области безбедности	КЗМ	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	5.1.2. Постављање заштитних ограда испред улаза школа које излазе на главне саобраћајнице	2018/2022	Побољшана безбедност кроз постављање заштитних оградица	Поређење у процентима смањених незгода у односу на претходне периоде	Општина Ћуприја, Равно, КЗМ, МУП	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	5.1.3. Развити програме који ће младима омогућити да прођу систем обуке и оспособљавања за реаговање на безбедносне ризике и претње у њиховом непосредном окружењу	2018/2022	Млади су оспособљени за реаговања при претњама у њиховом непосредном окружењу	Број одржаних програма из области безбедности младих	КЗМ, школе, МУП, СЦР, Дом здравља	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	5.1.4.Одржавање трибина, округлих столова на тему	2018/2022	Развијена свест код младих о последицама	Број одржаних трибина, округлих столова и сл.	КЗМ, ЦСР,МУП/СУД ,	Општина Ћуприја, фондови,

	Вршњачког насиља		вршњачког насиља		школски психолози	Министарства РС, Републичке институције
	5.1.5. Спровођење програма информисања младих о важности придржавања саобраћајних прописа	2018/2022	Млади су стекли знање о значају безбедности саобраћајних прописа	Број одржаних програма Број учесника	КЗМ, МУП школе, Удружење младих,	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	5.1.6.Организовање едукација о превенцији и сузбијању сексуалног насиља	2018/2022	Развијена свест о последицама сексуалног насиља и како се заштитити	Број едукација Број учесника	ЦСР,Дом здравља, психолози, КЗМ,судство	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	5.1.7.Едукација о злоупотреби интернета и видео записа	2018/2022	Млади су едуковани о последицама неадекватног коришћења и злоупотребе интернета	Број трибина, Број учесника (сиљна група)	КЗМ	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
ПРИОРИТЕТ 6	**СОЦИЈАЛНА УКЉУЧЕНОСТ МЛАДИХ**					
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 6: Обезбеђена стална подршка младима који се налазе у категорији социјалних ризика						
Специфични циљ	**Активности**	**Временски рокови**	**Резултати**	**Индикатори**	**Носилац активности**	**Извор финансирања**
6.1.Повећана доступност активности превенције социјалне искључености	6.1.1. Подржане активности установа које развијају превентивне услуге и програме младих у ризику од социјалне искључености	2018/2022	Спроведени програми за младе у рузику од соц.искључености	Број програма/ активности	КЗМ, ЦСР, ЦК	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције

	6.1.2. Формирање дневног боравка за лица са комбинованим сметњама до 35година, укључујући медицинску негу, рад са стручним особљем исл.	2018/2019	Формиран дневни боравак за лица са комбинованим сметњама	Број лица Број активности Број месеци	НВО ХЕРЦ, ЦСР, општина Ћуприја	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	6.1.4. Успоставити партнерство између КЗМ и удружења која раде са младима, а који су у ризику од социјалне искључености;	2018/2022	Успостављена сарадња између КЗМ и осталих удружења	Број заједнички организованих активности	КЗМ, удружења	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
ПРИОРИТЕТ 7	**МОБИЛНОСТ МЛАДИХ**					
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 7: Обезбеђена стална подршка младима у области мобилности						
Специфични циљ	**Активности**	**Временски рокови**	**Резултати**	**Индикатори**	**Носилац активности**	**Извор финансирања**
7.1.Побољшани су сервиси подршке мобилности младих	7.1.1. Успоставити механизме за информисање младих о програмима подршке мобилности младих у образовном систему – Ерасмус програми и сл.	2018/2022	Млади који желе да студирају у иностранству, информисани су о програмима, стипендијама, условима и сл.	-Број информативних састанака, материјала који информишу младе о постојању програма	КЗМ	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	7.1.2.*ECDL* курс за младе по европском стандарду за рад на	2018/2022	Млади су стекли знање за рад на рачунару у складу са	Број младих који су похађали, успешно завршили	КЗМ, општина Ћуприја,	Општина Ћуприја, фондови,

	рачунарима		европским стандардом у области информатичке писмености	обуку и стекли сертификат	НСЗЗ, удружење младих	Министарства РС, Републичке институције
7.2.Побољшани су услови међународне сарадње младих	7.2.1.Промовисање учешћа младих у пројектима међународне сарадње*(ШЗМТ, СПОРТ)*	2018/2022	Реализовано промовисање учешћа младих у пројектима из области међународне сарадње	Број младих који су учествовали у пројектима међународне сарадње	КЗМ, школе, удружење младих	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	7.2.2.Обезбедити реализацију међународних догађаја у Ћуприји од значаја за младе *(ОКК)*	2018/2022	Међународни догађаји који се одвијају у Ћуприји су унапређени и адекватно медијски пропраћени	Број догађаја Број учесника Број медијских објава	КЗМ, ССЋ, СЦ АДА, ШЗМТ, општина Ћуприја, Савет за младе и спорт, остале установе од значаја за реализацију програма, медији	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	7.2.3.Подржати програме сарадње са удружењима младих у дијаспори	2018/2022	Успостављена прекогранична сарадња са младима из дијаспоре	Број спроведених програма сарадње са дијаспором Број младих који су учествовали у програмима	КЗМ, удружења, школе, ССЋ,	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
7.3.Унапређени су услови информисања о програмима које спроводи НСЗЗ за одлазак младих	7.3.1.Годишњи курс немачког *online* програма за мобилност младих	2018/2022	Информисана омладина је завршила програме и курсеве које спроводи НСЗЗ а односи се на	Број полазника који су започели и завршили програм усавршавања немачког језика	КЗМ, НСЗЗ	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције

у иностранство			мобилност младих који желе да раде у иностранству			
ПРИОРИТЕТ 8	**ИНФОРМИСАЊЕ МЛАДИХ**					
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 8: Унапређена информисаност младих и подржано учешће младих у медијима						
Специфични циљ	**Активности**	**Временски рокови**	**Резултати**	**Индикатори**	**Носилац активности**	**Извор финансирања**
8.1.Млади су адекватно информисани	8.1.1.креирање сајта КЗМ -развијена мрежа канала и извори информација од значаја за младе (нсзз, удружења младих, програми и конкурси, линкови ка значајним сајтовима од важности за младе..)	2018/2022	Креиран сајт који се редовно ажурира новим информацијама од значаја за младе	Број прегледа	КЗМ	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
8.2. Локални медији креирају садржај за младе у сарадњи са младима	8.2.1.Креирање одређених телевизијских садржаја који су намењени младима у договору са младима (нпр.једном месечно)	2018/2022	Креиране емисије које су прилагођене захтевима младих особа	Број емитованих емисија за младе	КЗМ, школе, ТВ Поморавље, Удружење младих	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	8.2.2.Учествовање медија у активностима младих	2018/2022	Активности које спроводе млади, медијски су пропраћене	Број прилога, чланака, објава Број спроведених активности младих	Локална телевизија,новине, удружења, савези, школе КЗМ	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције

	8.2.3. Оснаживање средњошколских новинарских секција (медицинска, техничка, гимназија) -организовање *Новинарских радионица* за почетнике	2018/2022	Средњошколске новинарске секције су унапређене и промовисане	Број активних секција Број активних средњошколаца у новинарским секцијама	ТВ Поморање, општина Ћуприја, стручни сарадници, удружења, школе	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
ПРИОРИТЕТ 9	**КУЛТУРА И КРЕАТИВНОСТ МЛАДИХ**					
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 9: Повећано учешће младих у креирању културних садржаја						
Специфични циљ	**Активности**	**Временски рокови**	**Резултати**	**Индикатори**	**Носилац активности**	**Извор финансирања**
9.1. Обезбеђена подршка развоју креативности младих	9.1.1.Креирати програме који подстичу креативност код младих	2018/2022	Осмишљени су и реализовани програми из области креативности код младих	Број реализованих програма Број учесника	КЗМ, Установа културе, Музеј, Библиотека , Удружење младих, школе	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	9.1.2.Обезбедити подршку за културне активности младих	2018/2022	Младима је обезбеђена подршка за културне активности од значаја за заједницу и младе	Број организованих активности из области културе	КЗМ, Удружења, Установе културе, школе. Општина Ћуп.	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
9.2. Унапређено учешће младих у стварању културних садржаја	9.2.1.Обезбедити подршку институцијама културе за укључивање младих током стварања и	2018/2022	Млади су учествовали у креирању и припремању културних садржаја на нивоу општине	Проценат културних дешавања у којима су директно учествовали млади са својим	КЗМ, Удружења младих, школе, Установе културе	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције

	имплементације културних садржаја			предлозима		
	9.2.2. Омогућити коришћење јавних простора за спровођење омладинских активности у области културе и уметности на локалном нивоу	2018/2022	Удружењима, савезима, школским установама, омогућено је коришћење јавних простора за спровођење омладинских активности у области културе и уметности	Број организованих дешавања Број присутних, уколико је могућа процена	КЗМ, ЈКП Равно2014, удружења, Установе културе, школе, МУП, општина	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
9.3. Унапређена свест о важности културно-историјских споменика	9.3.1.Едукативне радионице о постојању и значају културно историјских споменика у општини	2018/2022	Развијена свест код младих означају културно-историјског наслеђа	Број одржаних радионица Број учесника	Музеј, Установе културе, школе, КЗМ	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
9.4.Веће коришћење културних садржаја и сарадња установа и КЗМ	9.4.1. Организовање састанака КЗМ са институцијама и организацијама, ради размене информација о интересовањима младих за културним садржајима који их занимају -анкетирање младих	2018/2022	Повећано интересовање младих за културним догађањима у граду	Број спроведених активности Анализа анкете	КЗМ, Установе културе, школе	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције
	9.4.2.Информисање младих о програмима из области културе од стране Канцеларије за младе	2018/2022	Унапређено учешће младих на културним дешавањима која се спроводе у граду	-Број информативних састанака -Број информисаних	КЗМ	Општина Ћуприја, фондови, Министарства РС, Републичке институције

				младих учесника -Број спроведених програма		

10. МЕХАНИЗМИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ И ЕВАЛУАЦИЈА ОСТВАРЕНИХ РЕЗУЛТАТА

10.1. Механизам реализације

Канцеларија за младе општине Ћуприја у циљу успешног спровођења акционог плана, успоставиће мултисекторску сарадњу између младих, локалних и националних институција како би створила синергију која ће довести до ефикасног и ефективног спровођења омладинске политике и акционог плана до 2022.године, на локалном нивоу.

10.2. Евалуација спроведених резултата

Евалуацију остварених резултата и усвајање годишњег извештаја *Локалног акционог плана за младе општине Ћуприја 2018/2022*, обављаће *Савет за младе и спорт*[64], на основу редовних годишњих извештаја Канцеларије за младе. Савет је дужан да извештај о остварењу *Локалног акционог плана за младе* поднесе Скупштини општине, председнику општине и општинском већу.

10.3. Средства за реализацију

Активности предвиђене *Локалним акционим планом за младе* финансираће се у складу са расположивим ресурсима обезбеђеним из буџета општине Ћуприја, али и путем других извора у складу са законским прописима, кроз учешће приватног сектора, удружења, Министарстава РС и других националних и међународних програма и расположивих фондова.

[64] Надлежности Савета за младе и спорт, Сл.гласник СО Ћуприја бр.16 од 21.08.2012., стр.2, доступно на: http://www.cuprija.rs/lat/dokumenta/sluzbeni_glasnik/432-glasnik2012.html [приступљено: 01.октобра 2018].

ЛИТЕРАТУРА:

- Боројевић, Т., 2009. *Приручник за израду локалног акционог плана (ЛАП) за младе*. Прво издање. Београд: Министарство омладине и спорта Републике Србије и Организација за техничку сарадњу СР Немачке *(GTZ) GmbH Deutsche Gesellschaft fuer Technische Zusammenarbeit (GTZ) GmbH*

- Чубриловић, В., 1979. *Бој на Иванковцу 1805.године*. прво издање. Нови Сад: Српска академија наука и уметности и Скупштина општине Ћуприја

- Национална стратегија одрживог развоја, Сл.гласник РС, бр.55/05, 71/05 исправка 101/07, доступно на: http://www.srbija.gov.rs/vesti/dokumenti_sekcija.php?id=45678

- Закон о младима, Сл.гласник РС бр. 50/2011,, доступно на: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_mladima.html

- Национална стратегија за младе за период 2015-2025.године, Влада Републике Србије, 2015. Доступно на: http://www.mos.gov.rs/wp-content/uploads/download-manager-files/nacionalna_strategija_za_mlade0101_cyr.pdf

- Програм локалног економског развоја 2018., Сл.гласник СО Ћуприја, бр.04 од 14.02.2018.год., доступно на: http://www.cuprija.rs/lat/dokumenta/sluzbeni_glasnik/1553-sluzbeni-glasnik-2018-godina.html

- Стратегија социјалне политике општине Ћуприја 2015-2020., Сл.гласник СО Ћуприја, бр.01 од 02.02.2015.год., доступно на: http://www.cuprija.rs/lat/dokumenta/sluzbeni_glasnik/904-sluzbeni-glasnik-opstine-cuprija-2015-godina.html

- Програм развоја спорта општине Ћуприја 2016-2020, Сл.гласник СО Ћуприја, бр.30 до 30.12.2015.год., доступно на: http://www.cuprija.rs/lat/dokumenta/sluzbeni_glasnik/904-sluzbeni-glasnik-opstine-cuprija-2015-godina.html

- Акциони план запошљавања општине Ћуприја 2018. Сл.гласник СО Ћуприја, бр.04 од 14.02.2018.год., доступно на:

http://www.cuprija.rs/lat/dokumenta/sluzbeni_glasnik/1553-sluzbeni-glasnik-2018-godina.html

- *Нови Статут ССЋ,* Спортски савез Ћуприје, доступно на: http://www.ssc.org.rs/images/dokumenta/statut2017.pdf
- *Општине и региони у Републици Србији,2015,2016,2017*.прво издање, Београд, Милана Ракића 5, Републички завод за статистику, доступно на: http://www.stat.gov.rs/oblasti/stanovnistvo/
- Закон о здравственој заштити, Сл.гласник РС, бр. 107/2005, 72/2009 – др. Закон 88/2010, 99/2010, 57/2011, 119/2012, 45/2013 – др.закон 93/2014, 96/2015, 106/2015 и 113/2017 –др.закон, доступно на: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zdravstvenoj_zastiti.html

ЗВАНИЧНЕ ИНТЕРНЕТ СТРАНИЦЕ:

- Република Србија – Републички хидрометеоролошки завод, 2018., доступно на: http://www.hidmet.gov.rs/latin/meteorologija/stanica_moss.php?moss_id=13384
- Археолошки институт Београд, http://www.ai.ac.rs/
- Завод за заштиту споменика културе Крагујевац http://kulturnonasledje.com/
- Атлетски савез Србије: https://www.ass.org.rs/sr/vesti/category/atletske-legende/
- World Health Organization. WHO: http://www.who.int/about/mission/en/